

Loukianos

De verkoop van levenswijzen

LUCIANUS - Vitarum auctio
Indice delle opere di Luciano
Testi della prosa greca
Autore incerto

© Ingeleid, becommentarieerd en vertaald door drs. J.H. van Hal 2021

Inhoud

Inleiding.....	4
Loukianos' werk.....	5
Dialogen der doden en goden.....	5
De droom van Loukianos of het leven van Loukianos	5
Het levenseinde van Peregrinos.....	5
Ikaromenippos of Menippos boven de wolken	5
De Ware Vertellingen	6
Loukios of de ezel	6
ΒΙΩΝ ΠΡΑΞΙΣ	8
De verkoop van Pythagoras	10
Diogenes.....	20
Aristippos.....	30
Demokritos en Herakleitos.....	34
Sokrates.....	38
Epicurus	44
Chrysippos	46
De Peripateticus	60
Pyrro	62
Pythagoras.....	70
Leven	70
Metempsychose	70
Het getal	70
Kosmologie	71
Pythagoras' Waterloo (ondergang).....	72

Inleiding

Nadat Alexander de Grote het oosten had veroverd en daar de Griekse cultuur had geïntroduceerd, o.a. door overal vrienden als koningen in staten achter te laten, was het Grieks in die contreien de internationale taal geworden. In de Romeinse tijd is dat in het oosten zeker niet veranderd. Het Latijn verspreidde zich in het westen als dé taal, maar het oosten bleef op de Griekse cultuur gericht. Sterker, de Romeinse elite nam het Grieks over als de intellectuele en culturele taal bij uitstek en in de tweede eeuw na Chr. waren er zelfs keizers zoals Hadrianus, de filhelleen en Marcus Aurelius, de filosoof op de troon, door wie de positie van het Grieks versterkt werd.

Het belang en de stevige positie van het Grieks in het oosten zijn dan ook de reden, dat een Syriër als Loukianos (120-180, geboren in Samosata te Syrië) zich het Grieks heeft eigen gemaakt en dit is een understatement. Hij beheerste het Grieks beter dan wie dan ook. Het kan niet anders zijn dan dat wie het Grieks enigszins machtig is en thuis is in de Griekse literatuur, van oordeel is, dat Loukianos niet alleen perfect Grieks schrijft, maar ook overal blijk ervan geeft thuis te zijn in de Griekse literatuur, retoriek en filosofie. Deze kennis gebruikt hij op volstrekt persoonlijke wijze in volledig nieuwe literatuur, waarvan een groot deel fictief is met filosofische tintjes, gelardeerd met retorische elementen, voorzien van fijne humor en niet gespeend van een ruime fantasie. Wat je ook leest van deze litterator, niet zelden zal op zijn minst een glimlach om je lippen verschijnen.

Loukianos heeft zich in eerste instantie bekwaamd in de retoriek. Hiervoor heeft hij de hele kust van Asia afgereisd om uiteindelijk in Efesos te studeren. De stijl waarvan Loukianos zich bediende heet het Atticisme. Er waren namelijk velen, die het Attisch van de 5e en 4e eeuw voor Chr. bijzonder bewonderden (en dit terecht; denk aan grootheden als Sofokles, Euripides, Plato, Demosthenes). Deze mensen, Atticisten geheten, deden hun uiterste best dit Attisch na te volgen. Zo ook Loukianos. Denk niet, dat een kenner van de Atheense schrijvers uit de 5e en 4e eeuw v. Chr. niet het verschil tussen Loukianos en die gouden tijd ziet. Het verschil is onmiddellijk duidelijk. Op de eerste plaats zal het voor iedere specialist van het gouden tijdperk toch even wennen zijn, dat de betekenis van de woorden van Loukianos toch net iets anders is; bovendien gebruikt Loukianos toch wel andere woorden en afwijkend van het klassieke Grieks is ook de stijl. Zo gebruikt Loukianos vaak infinitivusconstructies met lidwoord, hetgeen je in de klassieke tijd minder zag.

Na zijn opleiding in de retoriek heeft Loukianos een tijdje als strafpleiter gewerkt in Antiochië (Syrië). Hij was echter zonder succes. Vervolgens trok hij rond als redenaar om zo de kost te verdienen. In die hoedanigheid trok hij rond in Griekenland, Italië en Gallië. Hier verwierf hij niet alleen grote faam, maar ook groot vermogen.

Op een bepaald moment heeft hij een afkeer gekregen van dit lege bestaan en heeft hij zich op de filosofie geworpen. Vanaf 160 n.Chr. woonde hij in Athene, schreef als Plato dialogen met veel verwijzingen naar klassieke schrijvers.

Toch ging hij op een bepaald moment weer reizen en hield hij redevoeringen. Uiteindelijk is hij circa 180 te Alexandrië gestorven, waar hij toen een hoge functie had bij de stadhouder van Egypte.

Loukianos' werk

Dialogen der doden en goden

Als een gymnasiast al Loukianos kent, dan is dat van de buitengewoon humoristische, enigszins filosofische dialogen der doden of goden. Het zijn korte verhalen, waarin bepaalde aspecten van het leven of de goden nader bekeken worden en dat meestal op spottende wijze. De humor is verfrissend en doet een beetje niet-Grieks aan, zoals ook de humor van Raiman, of Najib Amhali net iets anders is dan de gebruikelijke Nederlandse humor en daarmee een verrijking is van de cultuur. Loukianos had wel voorbeelden, die hij gebruikte: de filosoof Menippos van Gadarra, die in de 3e eeuw voor Christus leefde en satiren en parodieën schreef.

De droom van Loukianos of het leven van Loukianos

Bovenal interessant is zijn autobiografische werk 'De droom van Loukianos of het leven van Loukianos'. Op een bijzondere levendige en waarachtige wijze beschrijft Loukianos, hoe hij uiteindelijk voor zijn manier van leven gekozen heeft. Een duidelijk beeld krijg je zo van hoe blijkbaar in een familie in die tijd over de verdere opleiding van een zoon beslist werd. Duidelijk wordt ook Loukianos' kennis van mythologie en filosofie.

Het levenseinde van Peregrinos

De hoofdpersoon van 'Het levenseinde van Peregrinos' is een cynische filosoof uit Parion, die bij de Olympische Spelen van 165 n.Chr. op een brandstapel sprong. Persoonlijk beschouwde Peregrinos deze zelfverbranding als een daad van superieure filosofische standvastigheid en het ontbrak hem niet aan bewonderaars. Loukianos schildert hem af als een publiciteitsgeile ijdeluit. Daar had hij waarschijnlijk wel gelijk in. Filosofen en met name cynici vonden het volstrekt acceptabel uit het leven te stappen, als het leven ondragelijk werd. Peregrinos echter maakt er een heel spektakel van. Hij kondigt zijn zelfdoding al op de Olympische spelen van 161 aan en voert die pas uit op de spelen van 165. Deze Peregrinos werd gekend door Aulus Gellius, die waardering voor de man had, omdat hij karaktervast was: hij leefde in een hut buiten de stad, als een echte cynicus. Gellius bezocht hem vaker.

Loukianos vertelt het relaas van Peregrinos in briefvorm.

Extra interessant wordt de brief door het feit dat Peregrinos deel zou hebben uitgemaakt van een christelijke gemeenschap.

Ikaromenippos of Menippos boven de wolken

Het verhaal begint met de ontmoeting van Menippos en een vriend. De vriend vraagt Menippos waarom hij de hemelverschijnselen bestudeert. Menippos vertelt dan waartoe die studie hem gedreven heeft. Hij dacht ooit het antwoord over de hemel te vinden bij de filosofen, maar omdat die elkaar tegenspraken, had hij besloten zich evenals Ikaros van vleugels te voorzien. Hij vertelt hoe hij de maan bereikt heeft, hoe die hem opdrachten voor Zeus gegeven heeft en hoe hij het domein van Zeus en de goden heeft betreden en natuurlijk hoe het hem daar vergaan is.

De Ware Vertellingen

In dezelfde trant als de 'Ikaromenippos' en dus sf-achtig is het werk 'De ware vertellingen'. Beide werken doen sterk denken aan 'De avonturen van de baron van Münchhausen'. De schrijver/verteller bekent in de inleiding leugens naar waarheid te vertellen. Hij voert als rechtvaardiging hiertoe aan dat vele anderen onder wie filosofen en dichters datzelfde doen. Zij vertellen vaak de meest fantastische dingen, zonder daarvoor bewijs te hebben of het zelf te hebben gezien. Loukianos laat zich in zijn fantasie meevoeren op een schip de ruimte in, waar hij deelneemt aan een oorlog tussen de bewoners van de maan en de zon en wanneer hij weer afgedaald is en met zijn schip op de oceaan is geland, wordt hij door een reuzemonster opgeslokt en beleeft hij bizarre dingen. Met moeite ontsnapt hij daaruit om dan weer in andere avonturen terecht te komen.

Loukios of de ezel

Ook bekend van Loukianos is het werk 'Loukios of de ezel'. Dit werk komt waarschijnlijk uit een groter werk getiteld 'Metamorphoses'. Hoewel het werk 'Loukios of de ezel' op naam van Loukianos staat, is het waarschijnlijk dat het overgeleverde werk een soort samenvatting is van het origineel. Met name in het begin van het verhaal, maar ook wel elders, verraden onduidelijkheden en onhandigheden in het Grieks en de verteltechniek dat dit niet het werk van de perfectionist Loukianos is. Daarentegen verradt het komische van de plot en verraden ook vele heldere passages met leuke wendingen de hand van de grote schrijver zelf.

Het verhaal vertelt hoe de jongeman Loukios uit Patras in het noordwesten van de Peloponnesos graag een metamorfose wilde meemaken. Daarom trok hij naar Thessalië in het noorden van Griekenland, de streek der heksen. Hier raakte hij inderdaad betoverd: hij werd een ezel. Als ezel maakte hij van alles mee en het duurde lang en kostte veel moeite, voordat hij weer zijn oude gedaante kreeg. Het is een zeer vermakelijk werk, dat veel navolging kreeg o.a. in het verhaal van 'De gouden ezel' van Apuleius.

ΒΙΩΝ ΠΡΑΣΙΣ

Onder invloed van de cynische humor van Menippos van Gadara schreef hij satirische werken over populaire religieuze onderwerpen, over menselijke ijdeltuiterij en filosofische pretenties, zoals 'De verkoop van levenswijzen'.

De titel kun je op twee manieren vertalen: 'De verkoop van levens' of 'De verkoop van levenswijzen'. Voor beide valt het een en ander te zeggen. Hoofdrolspelers zijn Zeus en Hermes die een slavenmarkt houden. Op deze dag worden filosofen te koop aangeboden. Bij de verkoop ligt uiteindelijk de nadruk op hun manier van leven. De verkoop geschiedt met de nodige humor die ten koste van de betreffende filosofen gaat. De schrijver heeft de nodige kennis van de filosofie, maar heeft het toch bij het verkeerde eind wanneer hij Socrates de filosoof van de Ideeën laat zijn. De Socrates die hij laat spreken is die van de dialogen van Plato. De echte Socrates probeerde nog door definities de waarheid te achterhalen.

ΒΙΩΝ ΠΡΑΣΙΣ¹

[1] ΖΕΥΣ

Σὺ μὲν διατίθει² τὰ βάθρα³ καὶ παρασκεύαζε τὸν τόπον τοῖς ἀφικνουμένοις, σὺ δὲ στήσον ἐξῆς⁴ παραγαγὼν τοὺς βίους, ἀλλὰ κοσμήσας πρότερον, ὡς εὐπρόσωποι⁵ φανοῦνται καὶ ὅτι⁶ πλείστους ἐπάξονται⁷. σὺ δέ, ὦ Ἑρμῆ, κήρυττε καὶ συγκάλει.

ΕΡΜΗΣ

Ἄγαθῆ τύχη⁸ τοὺς ὠνητὰς⁹ ἤδη παρεῖναι πρὸς τὸ πωλητήριον¹⁰. ἀποκηρύξομεν¹¹ δὲ βίους φιλοσόφους παντὸς εἴδους¹² καὶ προαιρέσεων¹³ ποικίλων¹⁴. εἰ δέ τις τὸ παραυτίκα¹⁵ μὴ ἔχει τάργυριον καταβαλέσθαι, εἰς νέωτα¹⁶ ἐκτίσει¹⁷ καταστήσας ἐγγυητήν¹⁸.

ΖΕΥΣ

Πολλοὶ συνίασιν· ὥστε χρή μὴ διατρίβειν¹⁹ μηδὲ κατέχειν αὐτούς. πωλῶμεν²⁰ οὖν.

ΕΡΜΗΣ

[2] Τίνα πρῶτον ἐθέλεις²¹ παραγάγωμεν;

ΖΕΥΣ

Τουτονὶ τὸν κομήτην²², τὸν Ἴωνικόν, ἐπεὶ καὶ σεμνός²³ τις εἶναι φαίνεται.

¹ πρᾶσις ἢ	verkoop
² διατίθημι	op zijn eigen plaats zetten
³ βάθρον τό	trede, trap, troon, podium
⁴ ἐξῆς	op de rij af
⁵ εὐπρόσωπος	met mooi gelaat
⁶ ὅτι + <i>superlativus</i>	zo ... mogelijk
⁷ ἐπάγομαι	naar zich toe laten komen
⁸ ἀγαθῆ τύχη	tot geluk
⁹ ὠνητής ὁ	koper
¹⁰ πωλητήριον τό	markt
¹¹ ἀποκηρύττω	verkopen
¹² εἶδος τό	soort
¹³ προαιρησις ἢ	voorkeur
¹⁴ ποικίλος	gevarieerd
¹⁵ τὸ παραυτίκα	onmiddellijk
¹⁶ εἰς νέωτα	volgend jaar
¹⁷ ἐκτίνω	betalen
¹⁸ ἐγγυητής ὁ	borg
¹⁹ διατρίβω	talmen
²⁰ πωλέω	verkopen
²¹ ἐθέλω + <i>coni.</i>	willen dat
²² κομήτης ὁ	lang haar dragend
²³ σεμνός	eerbiedwaardig, indrukwekkend

DE VERKOOP VAN LEVENSWIJZEN

[1] Zeus

Jij moet het platform op zijn plaats zetten en de plaats gereed maken voor de mensen die komen. Breng de levens naar binnen en stel ze op een rij, maar tut ze eerst op, opdat ze zich met een mooi voorkomen vertonen en zij zo veel mogelijk mensen laten komen. En jij, Hermes, kondig het aan en roep de mensen bijeen.

Hermes

Dat de kopers nu onder een goed gesternte naar de markt komen. Wij zullen filosofenlevens van iedere soort en van gevarieerde stromingen verkopen. Als iemand niet in staat is onmiddellijk het geld neer te tellen, dan zal hij het volgend jaar betalen na een borg te hebben betaald.

Zeus

Er komen velen bij elkaar. We moeten dus niet talmen en hen niet vasthouden. Laten we dus verkopen.

Hermes

[2] Wie wil je dat we als eerste laten opdraven?

Zeus

Die daar met dat lange haar, die Ioniër, want volgens mij is hij ook een eerbiedwaardig persoon.

De verkoop van Pythagoras¹

ΕΡΜΗΣ

Οὔτος ὁ Πυθαγορικὸς², κατάβηθι καὶ πάρεχε σεαυτὸν ἀναθεωρεῖσθαι τοῖς συνειλεγμένοις³.

ΖΕΥΣ

Κήρυττε δὴ.

ΕΡΜΗΣ

Τὸν ἄριστον βίον πωλῶ, τὸν σεμνότατον. τίς ὠνήσεται; τίς ὑπὲρ⁴ ἄνθρωπον εἶναι βούλεται; τίς εἰδέναι τὴν τοῦ παντὸς ἀρμονίαν⁵ καὶ ἀναβιῶναι πάλιν;

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ⁶

Τὸ μὲν εἶδος οὐκ ἀγεννῆς⁷. τί δὲ μάλιστα οἶδεν;

ΕΡΜΗΣ

Ἀριθμητικὴν⁸, ἀστρονομίαν, τερατείαν⁹, γεωμετρίαν, μουσικὴν, γοητείαν¹⁰. μάντιν ἄκρον¹¹ βλέπεις.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Ἐξεστὶν αὐτὸν ἀνακρίνειν¹²;

ΕΡΜΗΣ

Ἀνάκρινε ἀγαθῆ τύχη.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

[3] Ποδαπὸς¹³ εἶ σύ;

ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ¹⁴

¹ Zie bijlage Pythagoras.

² Pythagoras: filosoof van de 6^e eeuw voor Chr., introduceerde reïncarnatieleer; volgens hem was de hele kosmos geordend volgens een hogere wiskundige regel: harmonia; hij had grote invloed op o.a. Sokrates en Plato. Zijn leerlingen leefden bij hem in een commune; de eerste vijf jaren kregen ze hem niet te zien of te spreken.

³ συλλέγω verzamelen

⁴ ὑπὲρ + acc. uitgaand boven

⁵ ἀρμονία ἢ wereldorde, harmonie, samenhang

⁶ ἀγοραστής ὁ slaaf die op de markt inkopen doet

⁷ ἀγεννῆς onaanzienlijk

⁸ ἀριθμητικός rekenkundig; vul aan τέχνην

⁹ τερατεία ἢ vertellen/kennis van wonderen

¹⁰ γοητεία ἢ toverij, bedriegerij

¹¹ ἄκρος top-, uitstekend

¹² ἀνακρίνω ondervragen

¹³ ποδαπός waarvandaan

¹⁴ Pythagoras spreekt in het vervolg Ionisch; Samos hoort tot het Ionische gebied.

Σάμιος.

De verkoop van Pythagoras

Hermes

Jij daar, Pythagoreeër, kom naar beneden en laat jezelf bekijken door de verzamelden.

Zeus

Veil hem dus.

Hermes

Ik bied het beste leven te koop aan, het eerbiedwaardigste. Wie zal hem kopen? Wie wil meer dan een mens zijn? Wie wil de orde van het heelal weten en weer tot leven komen?

Slaveninkoper

Uiterlijk is hij niet onaanzienlijk. Maar wat weet hij vooral?

Hermes

Rekenen, sterrenkunde, kennis van wonderen, geometrie, muziek, toverij. Je ziet een topziener.

Slaveninkoper

Kan ik hem vragen stellen?

Hermes

Mijn zegen heb je. Vraag.

Slaveninkoper

[3] Waarvandaan kom jij?

Pythagoras

Van Samos.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Ποῦ δὲ ἐπαιδεύθης¹;

ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ

Ἐν Αἰγύπτῳ παρὰ τοῖς ἐκεῖ σοφοῖσι.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Φέρε δέ, ἦν πρίωμαί² σε, τί με διδάξει;

ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ

Διδάξομαι μὲν οὐδέν, ἀναμνήσω³ δέ.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Πῶς ἀναμνήσεις;

ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ

Καθαρὴν⁴ πρότερον τὴν ψυχὴν ἐργασάμενος καὶ τὸν ἐπ' αὐτῇ ῥύπον⁵ ἐκκλύσας⁶.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Καὶ δὴ νόμισον ἤδη ἐκκεκαθάρθαι⁷ με, τίς ὁ τρόπος⁸ τῆς ἀναμνήσεως;

ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ

Τὸ μὲν πρῶτον ἡσυχίη⁹ μακρὴ καὶ ἀφωνίη¹⁰ καὶ πέντε ὄλων ἐτέων λαλέειν¹¹ μηδέν.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Ὁρα¹² σοι, ὦ βέλτιστε, τὸν Κροίσου παῖδα¹³ παιδεύειν· ἐγὼ γὰρ λάλος¹⁴, οὐκ ἀνδριάς¹⁵ εἶναι βούλομαι. τί δὲ μετὰ τὴν σιωπὴν ὄμως καὶ τὴν πενταετίαν¹⁶;

ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ

Μουσουργίη¹⁷ καὶ γεωμετρίη ἐνασκήσει¹⁸.

¹ παιδεύω	opleiden
² πρίασθαι <i>asor.</i>	kopen
³ ἀναμνήσκω	doen herinneren
⁴ καθάρος	rein
⁵ ῥύπος ὁ	vuil
⁶ ἐκκλύζω	wegspoelen
⁷ ἐκκαθαίρω	geheel reinigen
⁸ τρόπος ὁ	manier
⁹ ἡσυχίη ἡ	rust
¹⁰ ἀφωνίη ἡ	het niet spreken
¹¹ λαλέω	kletsen
¹² ὥρα ἡ	het moment, de tijd
¹³ <i>De legendarische koning Kroisos van Lydia (6e eeuw) had twee zoons, van wie één doofstom was; hij begon pas te spreken toen zijn vader in gevaar was.</i>	
¹⁴ λάλος	babbelziek
¹⁵ ἀνδριάς ὁ	standbeeld, pop
¹⁶ πενταετία ἡ	tijd van vijf jaar, lustrum
¹⁷ μουσουργία ἡ	zingen, dichten
¹⁸ ἐνάσκομαι + <i>dat.</i>	zich oefenen in

Slaveninkoper

Waar ben je opgeleid?

Pythagoras

In Egypte bij de geleerden daar.

Slaveninkoper

Goed, als ik je koop, wat zal je mij leren?

Pythagoras

Niets, maar ik zal dingen in je geheugen terugroepen.

Slaveninkoper

Hoe zul je dat doen?

Pythagoras

Door eerst je ziel te reinigen en het vuil daarop af te wassen.

Slaveninkoper

Beschouw me reeds als gereinigd, wat is de methode van in herinnering roepn?

Pythagoras

Eerst is er een lange rust en een lange periode van zwijgen en een periode van vijf jaren dat je niets zegt.

Slaveninkoper

Het is tijd voor jou, beste, Kroisos' zoon op te voeden. Want ik wil vrij kunnen praten en niet een pop zijn. Maar wat evenwel moet er na dat zwijgen en die vijf jaar volgen?

Pythagoras

Dan moet je je oefenen als sing-and songwriter en in geometrie.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Χάριεν¹ λέγεις, εἰ πρῶτόν με κιθαρῳδόν² γενόμενον κᾶτα εἶναι σοφὸν χρή.

ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ

[4] Εἴτ' ἐπὶ τουτέοισιν ἀριθμέειν³.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Οἶδα καὶ νῦν ἀριθμεῖν.

ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ

Πῶς ἀριθμέεις;

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Ἐν, δύο, τρία, τέτταρα.⁴

ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ

Ὅρᾳς; ἄ σὺ δοκέεις τέσσαρα, ταῦτα δέκα ἐστὶ καὶ τρίγωνον⁵ ἐντελές⁶ καὶ ἡμέτερον ὄρκιον⁷.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Οὐ μὰ τὸν μέγιστον τοίνυν ὄρκον τὰ τέτταρα, οὔποτε θειοτέρους⁸ λόγους ἤκουσα οὐδὲ μᾶλλον ἱερούς.

ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ

Μετὰ δέ, ὦ ξεῖνε, εἴσεαι⁹ γῆς τε πέρι καὶ ἡέρος¹⁰ καὶ ὕδατος καὶ πυρὸς ἥτις αὐτέοισιν¹¹ ἢ φορῆ¹² καὶ ὀκοῖα¹³ ἐόντα μορφὴν ὅκως¹⁴ κινέονται¹⁵.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Μορφὴν γὰρ ἔχει τὸ πῦρ ἢ ἀήρ ἢ ὕδωρ;

¹ χαρίεις	bevallig
² κιθαρῳδός	citherspeler die ook zingt
³ ἀριθμέω	tellen
⁴ <i>De som van 1,2,3,4 is 10; dit is de heilige tetraktis in de leer van Pythagoras; zie dde bijlage over Pythagoras.</i>	
⁵ τρίγωνον τό	driehoek
⁶ ἐντελής	volledig, vol, voortreffelijk
⁷ ὄρκιον	eed
⁸ θεῖος	goddelijk
⁹ οἶδα fut. εἴσομαι	
¹⁰ ἀήρ ὀ	lucht
¹¹ = αὐτοῖς	
¹² φορᾶ ἢ	massa
¹³ = ὀποῖα	
¹⁴ = ὀπως	
¹⁵ κινέομαι	zich bewegen

Slaveninkoper

Wat je zegt staat me aan, als ik eerst een citherspeler moet worden en daar wijs moet zijn.

Pythagoras

[4] Daarna moet je bovendien tellen.

Slaveninkoper

Ik kan ook nu tellen.

Pythagoras

Hoe doe je dat?

Slaveninkoper

Een, twee, drie, vier.

Pythagoras

Zie je? Wat jij als vier ziet, dat is tien en een perfecte driehoek en onze eed.

Slaveninkoper

Nee, bij de grootste eed, welnu, bij vier, nooit heb ik goddelijker en ook heiliger woorden gehoord.

Pythagoras

Daarna zul jij, vreemde kennis krijgen van de aarde en de lucht en het water en het vuur, wat namelijk hun massa is en hoe zij qua vorm zijn en hoe ze bewegen.

Slaveninkoper

Heeft vuur dan een vorm of lucht of water?

ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ

Καὶ μάλα ἐμφανέα¹. οὐ γὰρ οἷά τε ἀμορφίη καὶ ἀσχημοσύνη κινέεσθαι. καὶ ἐπὶ τουτέοισι² δὲ γνῶσαι τὸν θεὸν ἀριθμὸν ἐόντα καὶ νόον³ καὶ ἄρμονίην.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Θαυμάσια⁴ λέγεις.

ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ

[5] Πρὸς δὲ τοῖσδεσι⁵ τοῖσιν εἰρημένοισι καὶ σεωυτὸν⁶ ἓνα δοκέοντα ἄλλον ὀρεόμενον καὶ ἄλλον ἐόντα εἴσειαι.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Τί φής; ἄλλος εἰμὶ καὶ οὐχ οὗτος ὅσπερ νῦν πρὸς σὲ διαλέγομαι;

ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ

Νῦν μὲν οὗτος, πάλαι δὲ ἐν ἄλλῳ σώματι καὶ ἐν ἄλλῳ οὐνόματι ἐφαντάζεο⁷. χρόνῳ⁸ δὲ αὗτις ἐς ἄλλον μεταβήσει⁹.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Τοῦτο φής, ἀθάνατον ἔσεσθαί με ἀλλαττόμενον¹⁰ [6] ἐς μορφὰς πλείονας; ἀλλὰ τάδε μὲν ἱκανῶς¹¹. τὰ δ' ἀμφὶ δίαιταν¹² ὁποῖός τις εἶ;

ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ

Ἐμψυχῆϊον¹³ μὲν οὐδὲ ἐν σιτέομαι¹⁴, τὰ δὲ ἄλλα πλὴν κυάμων¹⁵.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Τίνος ἔνεκα; ἢ μυσάττη¹⁶ τοὺς κυάμους;

¹ ἐμφανής	duidelijk
² = τουτοῖς	
³ = νοῦν	
⁴ θαυμάσιος	wonderbaarlijk
⁵ = τοῖσδε	
⁶ = σαυτὸν	
⁷ φαντάζομαι	zich vertonen
⁸ χρόνῳ	mettertijd
⁹ μεταβαίνω	overstappen, veranderen
¹⁰ ἀλλάττω	veranderen
¹¹ ἱκανῶς	voldoende
¹² δίαιτα ἢ	leefregel
¹³ ἐμψυχῆϊος	bezield
¹⁴ σιτέομαι	eten
¹⁵ κύαμος ὁ	boon
¹⁶ μυσάττομαι	walgen van

Pythagoras

Ja, en een zeer duidelijke, want hoe kunnen ze bewegen zonder vorm en gestalte? Ook zul je bovendien leren dat de god een getal is en intellect en harmonie.

Slaveninkoper

Het is verbazingwekkend wat je vertelt.

Pythagoras

[5] Naast wat er nu gezegd is, zul je te weten komen dat ook jijzelf, terwijl jij één schijnt, anders bent van hoe jij gezien wordt dan van wie jij bent.

Slaveninkoper

Wat zeg jij? Ben ik een ander en niet juist die man die nu met jou spreekt?

Pythagoras

Nu ben jij wel die, maar vroeger vertoonde jij je in een ander lichaam en onder een andere naam. Mettertijd zul je weer verhuizen naar een ander lichaam.

Slaveninkoper

Zeg je dit, dat ik onsterfelijk zal zijn, terwijl ik in meer gedaantes verander? Maar genoeg hierover. Wat betreft de manier van leven, wat voor persoon ben jij dan?

Pythagoras

Zelfs niet één bezielde iets eet ik, maar wel al het andere afgezien van bonen.

Slaveninkoper

Waarom? Heb je een afkeer van bonen?

ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ

Οὐκ, ἀλλὰ ἱροὶ εἰσι καὶ θωυμαστὴ αὐτέων ἡ φύσις¹. πρῶτον μὲν γὰρ τὸ πᾶν γονή² εἰσι, καὶ ἦν ἀποδύσης³ κύαμον ἔτι χλωρὸν⁴ ἐόντα, ὄψαι τοῖσιν ἀνδρείοισι μορίοισιν⁵ ἐμφερέα⁶ τὴν φυήν· ἐψηθέντα⁷ δὲ ἦν ἀφῆς ἐς τὴν σεληναίην⁸ νυξὶ μεμετρημένῃσιν⁹, αἷμα ποιήσεις. τὸ δὲ μέζον, Ἀθηναίοισι νόμος κυάμοισι τὰς ἀρχὰς¹⁰ αἰρέεσθαι.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Καλῶς πάντα ἔφης καὶ ἱεροπρεπῶς¹¹. ἀλλὰ ἀπόδυθι, καὶ γυμνὸν γὰρ σε ἰδεῖν βούλομαι. ὦ Ἡράκλεις, χρυσοῦς αὐτῷ ὁ μηρός¹² ἐστὶ. θεός, οὐ βροτός¹³ τις εἶναι φαίνεται· ὥστε ὠνήσομαι πάντως αὐτόν. πόσου¹⁴ τοῦτον ἀποκηρύττει;

ΕΡΜΗΣ

Δέκα μνῶν.¹⁵

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Ἔχω τοσοῦτου λαβών.

ΖΕΥΣ

Γράφε τοῦ ὠνησαμένου τοῦνομα καὶ ὄθεν ἐστίν.

ΕΡΜΗΣ

Ἰταλιώτης, ὦ Ζεῦ, δοκεῖ τις εἶναι τῶν ἀμφὶ Κρότωνα καὶ Τάραντα καὶ τὴν ταύτη Ἑλλάδα¹⁶. καίτοι οὐχ εἶς, ἀλλὰ τριακόσιοι σχεδόν¹⁷ ἐώνηται κατὰ κοινὸν αὐτόν.

ΖΕΥΣ

Ἀπαγέτωσαν¹⁸. ἄλλον παράγωμεν.

¹ ἡ φύσις	aard
² γονή ἡ	zaad
³ ἀποδύω	uitkleden, pellen
⁴ χλωρός	sappig, vochtig, vers
⁵ μόριον τό	deel
⁶ ἐμφερέης + <i>dat.</i>	lijkend op
⁷ ἐψέω	koken
⁸ σεληναίη ἡ	maan
⁹ μετρέω	toemeten
¹⁰ ἀρχή ἡ	ambt
¹¹ ἱεροπρεπῶς	passend bij een heilige persoon/zaak
¹² μηρός ὁ	dijbeen
¹³ βροτός ὁ	sterveling
¹⁴ <i>gen. pretii</i>	
¹⁵ μνᾶ ἡ	mna = drachmen = 1/60 talent
¹⁶ <i>Magna Graecia</i>	
¹⁷ σχεδόν	bijna
¹⁸ <i>imperativus 3^e pl.</i>	

Pythagoras

Nee, maar ze zijn heilig en hun natuur is verbazingwekkend. Op de eerste plaats zijn zij wat betreft het heelal het zaad en als je een boon zult pellen, terwijl hij nog vers is, zul je zien dat zijn natuur lijkt op de mannelijke delen. Als je een boon gekookt in bepaalde nachten zult afschieten naar de maan, zul je bloed creëren. Belangrijker, de Atheners hebben als wet om hun ambten met bonen te kiezen.

Slaveninkoper

Dat heb je allemaal goed en vroom gezegd, maar kleed je uit, want ik wil je naakt zien. Herakles, hij heeft een gouden dij; hij schijnt een god, geen mens te zijn. Dus zal ik hem zonder meer kopen. Voor hoeveel verkoop je die?

Hermes

Voor tien mnaï.

Slaveninkoper

Voor zoveel is hij mijn.

Zeus

Schrijf de naam van de koper op en waar hij vandaan komt.

Hermes

Zeus, volgens mij is hij uit Italië, een van de mensen rond Kroton en Tarente en het Griekenland daar. Heus, niet één, maar ongeveer driehonderd hebben hem gezamenlijk gekocht.

Zeus

Ze moeten hem wegvoeren en laten wij een ander opvoeren.

Diogenes¹

ΕΡΜΗΣ

[7] Βούλει τὸν ἀύχμῶντα² ἐκεῖνον, τὸν Ποντικόν³;

ΖΕΥΣ

Πάνυ μὲν οὔν.

ΕΡΜΗΣ

Οὔτος ὁ τὴν πήραν⁴ ἐξηρητημένος⁵, ὁ ἐξωμίας⁶, ἐλθέ
καὶ περίθι ἐν κύκλῳ τὸ συνέδριον⁷. βίον ἀνδρικὸν πωλῶ, βίον ἄριστον καὶ γεννικόν, βίον
ἐλεύθερον· τίς ὠνήσεται;

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Ὁ κῆρυξ πῶς ἔφης σύ; πωλεῖς τὸν ἐλεύθερον;

ΕΡΜΗΣ

Ἔγωγε.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Εἴτ' οὐ δέδιας⁸ μὴ σοι δικάσηται⁹ ἀνδραποδισμοῦ¹⁰ ἢ καὶ προκαλέσηταί σε εἰς Ἄρειον
πάγον¹¹;

ΕΡΜΗΣ

Οὐδὲν αὐτῷ μέλει¹² τῆς πράσεως· οἶεται γὰρ εἶναι παντάπασιν ἐλεύθερος.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Τί δ' ἂν τις αὐτῷ χρήσαιτο ῥυπῶντι¹³ καὶ οὔτω κακοδαιμόνως¹⁴ διακειμένῳ¹⁵; πλὴν εἰ μὴ
σκαπανέα¹⁶ γε καὶ ὑδροφόρον¹⁷ αὐτὸν ἀποδεικτέον¹⁸.

¹ *Diogenes van Sinope, 404 v.Chr. – Korinthe 323 v.Chr., was een filosoof uit de school der cynici.*

² ἀύχμῶντα vuil zijn

³ Ποντικός van de Pontos (de Zwarte Zee)

⁴ πήρα ἢ knapzak

⁵ ἐξαρτάομαι zich omhangen

⁶ ἐξωμίας met ontblote armen

⁷ συνέδριον bijeenkomst, vergaderplaats

⁸ δείδω vrezen

⁹ δικάζομαι + *dat.* + *gen.* procederen tegen ... wegens ...

¹⁰ ἀνδραποδισμός ὁ het roven en verkopen van vrije mensen

¹¹ *De Areopaaq: de heuvel naast de Akropolis waar men vanouds recht sprak vooral in zaken van moord en burgerschap*

¹² μέλει μοι + *gen.* zich interesseren voor

¹³ ῥυπάω vuil zijn

¹⁴ κακοδαιμόνως ongelukkig, bezeten

¹⁵ διάκειμαι gesteld zijn

¹⁶ σκαπανεύς graver, landarbeider

¹⁷ ὑδροφόρος ὁ waterdrager

¹⁸ ἀποδείκνυμι aanstellen

Diogenes

Hermes

[7] Wil je die vieze daar, die van de Pontos?

Zeus

Zeker.

Hermes

Hé, jij daar, met die knapzak om, jij met blote armen, kom en ga in een cirkel de marktplaats rond. Ik bied het leven van een man te koop aan, een zeer goed en aanzienlijk leven, een vrij leven. Wie zal het kopen?

Slaveninkoper

Afslager, hoe zei je? Verkoop jij die vrije?

Hermes

Ja.

Slaveninkoper

Ben jij dan niet bang dat hij een proces tegen jou zal aanspannen wegens het roven en verkopen van vrije mensen of dat hij je ook naar de Areopaag zal roepen?

Hermes

Het interesseert hem geen zier dat hij verkocht wordt, want volgens hem is hij volledig vrij.

Slaveninkoper

Waarvoor zou men hem, vuil en er zo ongelukkig aan toe, kunnen gebruiken? Slechts als landarbeider en waterdrager moet hij worden aangesteld.

ΕΡΜΗΣ

Οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἦν θυρωρὸν¹ αὐτὸν ἐπιστήσης, πολὺ πιστοτέρῳ χρήσῃ τῶν κυνῶν. ἀμέλει², κύων αὐτῷ καὶ τὸ ὄνομα.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Ποδαπὸς δέ ἐστίν ἢ τίνα τὴν ἄσκησιν³ ἐπαγγέλλεται⁴;

ΕΡΜΗΣ

Αὐτὸν ἐροῦ· κάλλιον γὰρ οὕτω ποιεῖν.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Δέδια τὸ σκυθρωπὸν⁵ αὐτοῦ καὶ κατηφές⁶, μὴ με ὑλακτῆση⁷ προσελθόντα ἢ καὶ νῆ Δία δάκη⁸ γε. οὐχ ὀρᾶς ὡς διῆρται⁹ τὸ ξύλον καὶ συνέσπακε¹⁰ τὰς ὀφρῦς¹¹ καὶ ἀπειλητικόν¹² τι καὶ χολῶδες¹³ ὑποβλέπει;

ΕΡΜΗΣ

Μὴ δέδιθι· τιθασὸς¹⁴ γάρ ἐστι.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

[8] Τὸ πρῶτον, ὦ βέλτιστε, ποδαπὸς εἶ;

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Παντοδαπός.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Πῶς λέγεις;

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Τοῦ κόσμου πολίτην ὀρᾶς.

¹ θυρωρός ὁ	portier
² ἀμέλει	wees gerust, inderdaad
³ ἄσκησις ἢ	beroep
⁴ ἐπαγγέλλομαι	aanbieden
⁵ σκυθρωπός	somber
⁶ κατηφής	neerslachtig
⁷ ὑλακτέω	(toe)blaffen
⁸ δάκνω	bijten
⁹ διαίρω	optillen
¹⁰ συσπάω	samentrekken
¹¹ ὀφρὺς ἢ	wenkbrauw
¹² ἀπειλητικός	dreigend
¹³ χολώδης	toornig
¹⁴ τιθασός	mak, gedwee, onderworpen, geciviliseerd

Hermes

Dat niet alleen, maar als je hem als portier aanstelt, zul je hem veel betrouwbaarder dan honden gebruiken. Inderdaad, hij heet ook hond.

Slaveninkoper

Waar komt hij vandaan en wat voor beoefening biedt hij aan?

Hermes

Vraag hem. Want het is beter het zo te doen.

Slaveninkoper

Ik ben bang door zijn sombere en neerslachtige blik dat hij tegen mij zal blaffen, wanneer ik hem nader, of dat hij mij ook, bij Zeus, zal bijten. Zie je niet dat hij dat stuk hout heeft opgetild en hij zijn wenkbrauwen heeft gefronst en een dreigende en toornige blik van onder zijn wenkbrauwen heeft?

Hermes

Wees niet bang. Want hij is gedwee.

Slaveninkoper

[8] Ten eerste, beste kerel, waarvandaan kom jij?

Diogenes

Overal vandaan.

Slaveninkoper

Hoe zeg je?

Diogenes

Je ziet een wereldburger.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Ζηλοῖς¹ δὲ δὴ τίνα;

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Τὸν Ἡρακλέα.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Τί οὖν οὐχὶ καὶ λεοντῆν² ἀμπέχη³; τὸ μὲν γὰρ ζύλον ἔοικας αὐτῷ.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Τουτί μοι λεοντῆ, τὸ τριβώνιον⁴. στρατεύομαι δὲ ὡσπερ ἐκεῖνος ἐπὶ τὰς ἡδονάς, οὐ κελευστός, ἀλλὰ ἐκούσιος⁵, ἐκκαθαίρω⁶ τὸν βίον προαιρούμενος⁷.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Εὖ⁸ γε τῆς προαιρέσεως. ἀλλὰ τί μάλιστα εἰδέναι σε φῶμεν; ἢ τίνα τὴν τέχνην ἔχεις;

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Ἐλευθερωτῆς⁹ εἰμι τῶν ἀνθρώπων καὶ ἰατρὸς τῶν παθῶν· τὸ δὲ ὄλον¹⁰ ἀληθείας καὶ παρρησίας¹¹ προφήτης¹² εἶναι βούλομαι.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

[9] Εὖ γε, ὦ προφήτα· ἦν δὲ πρίωμαί σε, τίνα με τὸν τρόπον¹³ διασκήσεις¹⁴;

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Πρῶτον μὲν παραλαβὼν σε καὶ ἀποδύσας τὴν τρυφήν¹⁵ καὶ ἀπορίαν¹⁶ συγκατακλείσας¹⁷ τριβώνιον περιβαλῶ, μετὰ δὲ πονεῖν καὶ κάμνειν¹⁸ καταναγκάσω χαμαὶ¹⁹ καθεύδοντα καὶ ὕδωρ πίνοντα καὶ ὧν ἔτυχεν ἐμπιπλάμενον, τὰ δὲ χρήματα²⁰, ἦν ἔχης, ἐμοὶ πειθόμενος εἰς

¹ ζηλώω	bewonderen
² λεοντῆ ἢ	leeuwenhuid
³ ἀμπέχομαι	omhebben
⁴ τριβώνιον τό	versleten kleedje
⁵ ἐκούσιος	vrijwillig
⁶ ἐκκαθαίρω	geheel reinigen
⁷ προαιρέομαι	(ver)kiezen
⁸ εὖ + <i>gen.</i>	
⁹ ἐλευθερωτῆς ὁ	bevrijder
¹⁰ τὸ ὄλον	kortom
¹¹ παρρησία ἢ	vrijmoedigheid
¹² προφήτης ὁ	verkondiger
¹³ τρόπος	manier
¹⁴ διασκέω	oefenen
¹⁵ τρυφή ἢ	luxe, weelderigheid
¹⁶ ἀπορία ἢ	gebrek
¹⁷ συγκατακλείω	opsluiten samen met
¹⁸ κάμνω	zich afmatten
¹⁹ χαμαὶ	op de grond
²⁰ χρήματα τά	geld

Slaveninkoper

Maar wie bewonder je dan?

Diogenes

Herakles.

Slaveninkoper

Waarom heb jij dan niet ook een leeuwenhuid om? Want met die knuppel lijkt je op hem.

Diogenes

Dat is mijn leeuwenhuid, die versleten mantel. Ik trek te velde, precies zoals hij, tegen de geneugten, niet op bevel, maar vrijwillig, omdat ik ervoor kies het leven te reinigen.

Slaveninkoper

Goed hoor, die keuze. Maar wat moeten we zeggen dat jij vooral weet? Of wat voor vaardigheid heb jij?

Diogenes

Ik ben de verlosser van de mensen en de geneesheer van hun lijden. Kortom, ik wil de verkondiger van waarheid en vrijmoedigheid zijn.

Slaveninkoper

[9] Okay, o verkondiger. Als ik jou koop, hoe zul jij mij oefenen?

Diogenes

Ten eerste, wanneer ik je aangenomen heb en je ontdaan heb van je weelde en jou samen met gebrek heb opgesloten, zal ik een versleten mantel om je heengooien en daarna zal ik je verplichten te zwoegen en je af te matten door op de grond te slapen en water te drinken en je te verzadigen met wat voor handen is en jij zult je geld, als jij dat hebt en

τὴν θάλατταν φέρων ἐμβαλεῖς, γάμου δὲ ἀμελήσεις¹ καὶ παίδων καὶ πατρίδος, καὶ πάντα σοι ταῦτα λῆρος² ἔσται, καὶ τὴν πατρώαν οἰκίαν ἀπολιπῶν ἢ τάφον³ οἰκήσεις ἢ πυργίον⁴ ἔρημον ἢ καὶ πίθον⁵. ἢ πήρα δὲ σοι θέρμων⁶ ἔσται μεστή⁷ καὶ ὀπισθογράφων⁸ βιβλίων· καὶ οὕτως ἔχων⁹ εὐδαιμονέστερος εἶναι φήσεις τοῦ μεγάλου βασιλέως. ἦν μαστιγοῖ¹⁰ δέ τις ἢ στρεβλοῖ¹¹, τούτων οὐδὲν ἀνιαρὸν ἡγήση.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Πῶς¹² τοῦτο φῆς τὸ μὴ ἀλγεῖν μαστιγούμενον; οὐ γὰρ χελώνης ἢ καράβου¹³ τὸ δέρμα περιβέβλημαι.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Τὸ Εὐριπίδειον¹⁴ ἐκεῖνο ζηλώσεις¹⁵ μικρὸν ἐναλλάξας¹⁶.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Τὸ ποῖον;

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Ἡ φρὴν σοι ἀλγήσει, ἢ δὲ γλῶσσα ἔσται ἀνάλγητος¹⁷.

[10] ἂ δὲ μάλιστα δεῖ προσεῖναι¹⁸, ταῦτά ἐστιν· ἰταμόν¹⁹ χρὴ εἶναι καὶ θρασὺν καὶ λοιδορεῖσθαι²⁰ πᾶσιν ἐξῆς καὶ βασιλεῦσι καὶ ιδιώταις· οὕτω γὰρ ἀποβλέπονται²¹ σε καὶ ἀνδρεῖον ὑπολήφονται²². βάρβαρος δὲ ἢ φωνὴ ἔστω²³ καὶ ἀπηχῆς²⁴ τὸ φθέγμα καὶ ἀτεχνῶς²⁵ ὅμοιον κυνί, καὶ πρόσωπον δὲ ἐντεταμένον²⁶ καὶ βάδισμα²⁷ τοιοῦτω προσώπῳ

¹ ἀμελέω	zich niet bekommeren om
² λῆρος ὁ	onzin
³ τάφος	graf
⁴ πυργίον τό	torentje, hutje
⁵ πίθος ὁ	pithos, opslagvat
⁶ θέρμος	lupine
⁷ μεστός + <i>gen.</i>	vol van
⁸ ὀπισθόγραφος	op de achterkant beschreven
⁹ ἔχω + <i>bijw.</i>	zijn
¹⁰ μαστιγώω	geselen
¹¹ στρεβλώω	verdraaien, folteren
¹² Πῶς;	waarom? hoe kom je erbij ...?
¹³ κάραβος ὁ	kreeft
¹⁴ Εὐριπίδειος	van Euripides
¹⁵ ζηλώω	nastreven, bewonderen
¹⁶ ἐναλλάττω	verruilen, veranderen
¹⁷ ἀνάλγητος	zonder pijn
¹⁸ πρόσσειμι	verbonden zijn
¹⁹ ἰταμός	driest onbeschaamd
²⁰ λοιδορέω	beschimpen
²¹ ἀποβλέπω	bekijken
²² ὑπολαμβάνω	menen, geloven
²³ <i>imperativus 3^e ev.</i>	
²⁴ ἀπηχῆς	wanklank gevend
²⁵ ἀτεχνῶς	gewoonweg, geheel en al
²⁶ ἐντεταμένος	ingespannen
²⁷ βάδισμα τό	gang

en als je naar mij luistert, naar de zee brengen en het erin gooien; jij zult je niet bekommeren om een huwelijk en om kinderen en je vaderland; alles zal in jouw ogen onzin zijn; nadat jij je vaderlijke huis verlaten hebt, zul jij hetzij een graf bewonen hetzij een verlaten hutje of ook een opslagvat. Jouw knapzak zal vol lupines zijn en fijn beschreven boeken. In die toestand zul jij zeggen gelukkiger te zijn dan de grote koning. Als iemand jou geselt of foltert, dan zul jij niets daarvan als vervelend beschouwen.

Slaveninkoper

Hoe kom je erbij dat te zeggen, dat ik geen pijn lijd als ik gezeseld word? Want ik draag niet de bepantsering van een schildpad of kreeft.

Diogenes

Jij zult die uitspraak van Euripides bewonderen, wanneer je die hebt geruild.

Slaveninkoper

Welke?

Diogenes

'Jouw geest zal pijn lijden, maar jouw tong zal zonder pijn zijn.'

[10] Maar wat met name kenmerkend voor jou moet zijn, is het volgende: jij moet onbeschaamd zijn en onverschrokken en op allen schimpen zonder uitzondering, zowel op koning als op gewone mensen. Want dan zal men én jou bewonderen én jou dapper vinden. Jouw stem moet onbeschaafd zijn en het geluid daarvan moet een wanklank geven en volledig op die van een hond lijken en je gezicht moet strak zijn en jouw tred moet daarmee

πρέπον¹, καὶ ὅλως θηριώδη τὰ πάντα καὶ ἄγρια². αἰδῶς δὲ καὶ ἐπιείκεια³ καὶ μετριότης⁴ ἀπέστω, καὶ τὸ ἐρυθριάω⁵ ἀπόξυσον⁶ τοῦ προσώπου παντελῶς. δίωκε⁷ δὲ τὰ πολυανθρωπότατα τῶν χωρίων, καὶ ἐν αὐτοῖς τούτοις μόνος καὶ ἀκοινωνήτος⁸ εἶναι θέλε μὴ φίλον, μὴ ξένον προσιέμενος⁹. κατάλυσις¹⁰ γὰρ τὰ τοιαῦτα τῆς ἀρχῆς. ἐν ὄψει¹¹ δὲ πάντων, ἃ μὴδὲ ἰδίᾳ¹² ποιήσειεν ἄν τις, θαρρῶν ποιεῖ, καὶ τῶν ἀφροδισίων¹³ αἰροῦ τὰ γελοιότερα, καὶ τέλος, ἦν σοι δοκῆ, πολύποδα¹⁴ ὠμόν¹⁵ ἢ σηπίαν¹⁶ φαγῶν ἀπόθανε. ταύτην σοι τὴν εὐδαιμονίαν προξενοῦμεν¹⁷.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

[11] Ἄπαγε¹⁸. μιὰρὰ¹⁹ γὰρ καὶ οὐκ ἀνθρώπινα λέγεις.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Ἀλλὰ ῥᾶστά γε, ὦ οὔτος, καὶ πᾶσιν εὐχερῆ²⁰ μετελθεῖν· οὐ γὰρ σοι δεήσει παιδείας καὶ λόγων καὶ λήρων²¹, ἀλλ' ἐπίτομος²² αὕτη σοι πρὸς δόξαν ἢ ὁδός· κἂν ἰδιώτης²³ ᾖς, ἦτοι²⁴ σκυτοδέψης²⁵ ἢ ταριχοπώλης²⁶ ἢ τέκτων ἢ τραπεζίτης²⁷, οὐδέν σε κωλύσει θαυμαστόν εἶναι, ἦν μόνον ἢ ἀναίδεια²⁸ καὶ τὸ θράσος²⁹ παρῆ καὶ λοιδορεῖσθαι³⁰ καλῶς ἐκμάθης.

¹ πρέπω + <i>dat.</i>	passen bij
² ἄγριος	wild
³ ἐπιείκεια ἢ	fatsoen
⁴ μετριότης ἢ	matigheid
⁵ ἐρυθριάω	blozen
⁶ ἀποξύω	afschaven
⁷ διώκω	achtervolgen, opzoeken
⁸ ἀκοινωνήτος	alleenstaand
⁹ προσιέμαι	tot je laten
¹⁰ κατάλυσις ἢ	ontbinding, beëindiging
¹¹ ὄψις ἢ	gezicht
¹² ἰδίᾳ	zelfstandig
¹³ ἀφροδίσια τὰ	zinnelijke liefde
¹⁴ πολύπους ὁ	poliep
¹⁵ ὠμός	rauw
¹⁶ σηπία ἢ	sepia
¹⁷ προξενέω	verschaffen
¹⁸ ἀπάγω	weggaan
¹⁹ μιὰρός	vervloekt
²⁰ εὐχερής	gemakkelijk, probleemloos
²¹ λῆρος ὁ	geklets
²² ἐπίτομος	ingekort
²³ ἰδιώτης ὁ	gewone burger/man
²⁴ ἦτοι	hetzij
²⁵ σκυτοδέψης ὁ	leerlooiër
²⁶ ταριχοπώλης ὁ	verkoper van zoute vis
²⁷ τραπεζίτης ὁ	geldwisselaar
²⁸ ἀναίδεια ἢ	schaamteloosheid
²⁹ θράσος τό	onverschrokkenheid
³⁰ λοιδορέομαι	schelden

in overeenstemming zijn en alles moet volkomen beestachtig en wild zijn. Van schaamte en fatsoen en matigheid mag geen sprake zijn en het blozen moet je volledig van je gezicht schrapen. Zoek de drukbevolkste gebieden op en juist daar moet jij alleen en zonder omgang willen zijn zonder een vriend, zonder een vreemde tot je toe te laten. Want dat soort dingen betekenen de ontbinding van jouw macht en doe zonder schroom voor de ogen van allen wat men zelfs wel niet in zijn eentje zal doen. Kies van seks het belachelijkste en tenslotte moet je, als je daartoe besluit, sterven terwijl je een rauwe poliep of sepia eet. Dat geluk verschaffen wij jou.

Slaveninkoper

[11] Verdwij. Wat je zegt is smerig en niet menselijk.

Diogenes

Maar, dingetje, het is wel uiterst makkelijk en voor allen voor het grijpen om dat te bereiken. Jij zult namelijk geen opleiding nodig hebben en geen woorden en geklets, maar dat is voor jou een shortcut naar roem. Ook als jij een gewoon man bent, een leerlooier, of visverkoper of timmerman of geldwisselaar, niets zal jou in de weg staan bewonderd te zijn, mits schaamteloosheid en onverschrokkenheid hand in hand gaan met jou en jij je het schimpen goed eigen maakt.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Πρὸς ταῦτα μὲν οὐ δέομαί σου. ναύτης δ' ἂν ἴσως ἢ κηπουρὸς¹ ἐν καιρῷ² γένοιο, καὶ ταῦτα, ἦν ἐθέλη σε ἀποδόσθαι³ οὐτοσί τὸ μέγιστον⁴ δὴ ὀβολῶν.

ΕΡΜΗΣ

Ἔχε λαβῶν· καὶ γὰρ ἄσμενοι ἀπαλλαξόμεθα⁵ ἐνοχλοῦντος⁶ αὐτοῦ καὶ βοῶντος καὶ ἅπαντας ἀπαξαπλῶς⁷ ὑβρίζοντος καὶ ἀγορεύοντος κακῶς.

Aristippos

ΖΕΥΣ

[12] Ἄλλον κάλει τὸν Κυρηναῖον⁸, τὸν ἐν τῇ πορφυρίδι⁹, τὸν ἐστεφανωμένον.

ΕΡΜΗΣ

Ἄγε δὴ, πρόσεχε πᾶς· πολυτελὲς¹⁰ τὸ χρῆμα καὶ πλουσίων δεόμενον. βίος οὗτος ἡδιστος, βίος τρισμακάριστος¹¹. τίς ἐπιθυμεῖ τρυφῆς¹²; τίς ὠνεῖται τὸν ἀβρότατον¹³;

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Ἐλθέ σὺ καὶ λέγε ἅπερ εἰδῶς τυγχάνεις· ὠνήσομαι γὰρ σε, ἦν ὠφέλιμος¹⁴ ἦς.

ΕΡΜΗΣ

Μὴ ἐνόχλει αὐτόν, ὧ βέλτιστε, μηδὲ ἀνάκρινε¹⁵. μεθύει¹⁶ γάρ. ὥστε οὐκ ἂν ἀποκρίναιτό σοι, τὴν γλῶτταν, ὡς ὀρᾶς, διολισθάνων¹⁷.

Slaveninkoper

-
¹ κηπουρός ὁ	kroegbaas
² ἐν καιρῷ	te juister tijd
³ ἀποδίδομαι + gen. pretii	verkopen;
⁴ τὸ μέγιστον	hoogstens
⁵ ἀπαλλάττομαι + gen.	zich bevrijden van
⁶ ἐνοχλεω	lastig zijn
⁷ ἀπαξαπλῶς	in het algemeen
⁸ Κυρηναῖος	van Kyrene, Kyrene was in de oudheid een Griekse stad, gelegen in het huidige Libië. Het was de oudste en belangrijkste van de vijf Griekse steden in de regio, en gaf het oosten van Libië de klassieke naam Cyrenaica, die het heeft behouden tot in het heden. De stad was gelegen in een vallei in de hooglanden van Jebel Akhdar. Aristippos was de grondlegger van de hedonistische Cyreense school.
⁹ πορφυρίς ἡ	purperen mantel
¹⁰ πολυτελής	duur
¹¹ τρισμακάριστος	driemaal gelukkig
¹² τρυφή ἡ	luxe
¹³ ἀβρός	verwijfd
¹⁴ ὠφέλιμος	nuttig
¹⁵ ἀνακρίνω	ondervragen
¹⁶ μεθύω	dronken zijn
¹⁷ διολισθάνω	ontglippen, glijden door

Ik heb jou daarvoor niet nodig. Misschien kun je te juister tijd een matroos of kroegbaas worden en dat als hij daar jou wil verkopen voor hoogstens twee obolen.

Hermes

Hier, pak aan. Want wij zullen maar wat blij die lastpost kwijtraken, want hij schreeuwt en schoffeert gewoonweg allen en en scheldt ze uit.

Aristippos

Zeus

[12] Roep een ander, die van Kyrene, die met met purperen mantel en met krans.

Hermes

Welaan, ieder van jullie moet opletten. Dit bezit is duur en en alleen voor rijken weggelegd. Dat leven is zeer aangenaam, drievoudig gelukkig. Wie verlangt luxe? Wie koopt die zeer verwijfde?

Slaveninkoper

Kom hier jij en vertel precies wat jij weet. Want ik zal je kopen, als jij nuttig bent.

Hermes

Val hem niet lastig, beste, en ondervraag hem niet. Hij is namelijk dronken. Hij zal je dus wel niet antwoord geven. Zoals je ziet, struikelt hij over zijn tong.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Καὶ τίς ἂν εὖ φρονῶν πρίατο διεφθαρμένον¹ οὕτω καὶ ἀκόλαστον² ἀνδράποδον³; ὅσον δὲ καὶ ἀποπνεῖ⁴ μύρων, ὡς δὲ καὶ σφαλερόν⁵ βαδίζει καὶ παράφορον⁶. ἀλλὰ κἂν⁷ σύ γε, ὦ Ἐρμῆ, λέγε ὅποια πρόσεστιν αὐτῷ καὶ ἅ μετιῶν⁸ τυγχάνει.

ΕΡΜΗΣ

Τὸ μὲν ὄλον, συμβιῶναι δεξιὸς⁹ καὶ συμπιεῖν ἱκανὸς καὶ κωμάσαι¹⁰ μετὰ ἀύλητρίδος¹¹ ἐπιτήδειος ἐρῶντι καὶ ἄσωτῳ¹² δεσπότη· τὰ ἄλλα¹³ δὲ πεμμάτων¹⁴ ἐπιστήμων¹⁵ καὶ ὀψοποιὸς¹⁶ ἐμπειρότατος¹⁷, καὶ ὅλως σοφιστῆς¹⁸ ἡδυπαθείας¹⁹. ἐπαιδεύθη μὲν οὖν Ἀθήνησιν, ἐδούλευσε δὲ καὶ περὶ Σικελίαν τοῖς τυράννοις καὶ σφόδρα εὐδοκίμει²⁰ παρ' αὐτοῖς. τὸ δὲ κεφάλαιον²¹ τῆς προαιρέσεως, ἀπάντων καταφρονεῖν²², ἅπασι χρῆσθαι, πανταχόθεν ἐρανίζεσθαι²³ τὴν ἡδονήν.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Ὅρα σοὶ ἄλλον περιβλέπειν τῶν πλουσίων τούτων καὶ πολυχρημάτων²⁴. ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ ἐπιτήδειος ἰλαρόν²⁵ ὠνεῖσθαι βίον.

ΕΡΜΗΣ

Ἄπρατος²⁶ ἔοικεν ἡμῖν οὗτος, ὦ Ζεῦ, μένειν.

¹ διαφθείρω	verpesten
² ἀκόλαστος	teugelloos
³ ἀνδράποδον τό	slaaf
⁴ ἀποπνέω + <i>gen.</i>	ruikken naar
⁵ σφαλερόν	wankelend
⁶ παράφορον	wankel
⁷ κἂν	<i>hier</i> : zelfs, ook
⁸ μέτειμι	nastreven
⁹ δεξιός	vriendelijk, behulpzaam, vaardig
¹⁰ κωμάζω	luidruchtig feest vieren
¹¹ ἀύλητρίς ἡ	fluitspeelster
¹² ἄσωτος	verdorven
¹³ <i>acc. Graecus</i>	
¹⁴ πέμμα τό	gebak, koek
¹⁵ ἐπιστήμων + <i>gen.</i>	kundig op het gebied van
¹⁶ ὀψοποιός ὁ	kok
¹⁷ ἔμπειρος + <i>gen.</i>	ervaren in
¹⁸ σοφιστής ὁ	deskundige
¹⁹ ἡδυπάθεια ἡ	het leven in genot
²⁰ εὐδοκίμew	in aanzien staan
²¹ κεφάλαιον τό	de hoofdzaak
²² καταφρονέω + <i>gen.</i>	neerkijken op
²³ ἐρανίζομαι	inzamelen
²⁴ πολυχρήματος	vermogen
²⁵ ἰλαρός	vrolijk
²⁶ ἄπρατος	onverkocht, niet te verkopen

Slaveninkoper

En wie bij zijn gezonde verstand zal wel zo een aftandse en teugelloze slaaf kopen? Hoezeer riekt hij ook naar mirre en hoe struikelend en wankelig ook gaat hij. Maar desalniettemin moet jij, Hermes, zeggen wat bij hem te halen is en wat hij nastreeft.

Hermes

Kortom, hij is vriendelijk om mee te leven en geschikt om mee te drinken en als zijn meester van hem houdt en verdorven is, is hij voor hem weggelegd om luidruchtig feest te vieren samen met een fluitspeelster. Verder is hij deskundig op het gebied van gebakjes en een zeer ervaren kok en honderd procent een kenner van la vita dolce. Hij is dan wel opgeleid in Athene, maar hij heeft ook op Sicilia alleenheersers gediend als slaaf en hij had zeer veel aanzien bij hen. De belangrijkste reden om de voorkeur aan hem te geven: hij kijkt op allen neer, hij gebruikt allen en hij vergaart van alle kanten genot.

Slaveninkoper

Het is tijd voor jou naar een andere rijke en vermogende rond te kijken, want ik ben er de man niet naar een vrolijk leven te kopen.

Hermes

Zeus, het is duidelijk dat wij hem niet verkopen en dat hij blijft.

Demokritos en Herakleitos

ΖΕΥΣ

[13] Μετάστησον¹. ἄλλον παράγε· μᾶλλον δὲ τῷ δύο τούτῳ, τὸν γελῶντα τὸν Ἀβδηρόθεν² καὶ τὸν κλάοντα τὸν ἐξ Ἐφέσου³. ἅμα γὰρ αὐτῷ πεπραῖσθαι⁴ βούλομαι.

ΕΡΜΗΣ

Κατάβητον⁵ ἐς τὸ μέσον. τῷ ἀρίστῳ βίῳ πωλῶ, τῷ σοφωτάτῳ πάντων ἀποκηρύττομεν.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Ὡ Ζεῦ τῆς ἐναντιότητος⁶. ὁ μὲν οὐ διαλείπει⁷ γελῶν, ὁ δὲ τινα ἔοικε πενθεῖν⁸. δακρύει γοῦν τὸ παράπαν⁹. τί ταῦτα, ὦ οὔτος; τί γελᾷς;

ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ

Ἐρωτᾷς; ὅτι μοι γελοῖα πάντα δοκεῖ τὰ πρήγματα ὑμέων καὶ αὐτοὶ ὑμέες.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Πῶς λέγεις; καταγελαῖς ἡμῶν ἀπάντων καὶ παρ' οὐδὲν τίθεσαι¹⁰ τὰ ἡμέτερα πράγματα;

ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ¹¹

Ὡδε ἔχει· σπουδαῖον¹² γὰρ ἐν αὐτέοισιν οὐδὲν, κενεὰ¹³ δὲ πάντα καὶ ἀτόμων φορῆ¹⁴ καὶ ἀπειρίη¹⁵.

¹ μεθίστημι verplaatsen

² Ἀβδηρόθεν van Abdera; Democritus van Abdera (ca. 460 v.Chr. – ca. 370 v.Chr.) was een Grieks filosoof, astronoom, wiskundige en reiziger. Hij wordt gerekend tot de presocraten en stond bekend als 'de lachende filosoof'. Samen met zijn leermeester Leucippus was hij de grondlegger van het atomisme, waarmee ze reageerden op de Eleaten. De kosmos bestond volgens het atomisme uit leegte (het niet-bestaande) en lichamen (atomen, het bestaande) in een oneindige ruimte. Die lichamen zijn eeuwig en kunnen bewegen.

³ Heraclitus (ca. 540 v.Chr. — 480 v.Chr.) was een presocratische filosoof uit Efesos, Ionië. Daar werd hij in een vooraanstaande familie geboren en hij bleef er wellicht zijn hele leven. Hij stond bekend als een melancholisch en hooghartig man die religieuze en filosofische tradities bekritiseerde. Tevens zou hij zich hebben gedistantieerd van zijn medeburgers en, ondanks aandringen, geweigerd hebben deel te nemen aan de politiek.

⁴ πιπραῖσκω verkopen

⁵ imperativus dualis 2e

⁶ ἐναντιότης ἢ tegenstelling

⁷ διαλείπω + part. ophouden te; onophoudelijk

⁸ πενθέω treuren

⁹ τὸ παράπαν altijd

¹⁰ παρ' οὐδὲν τίθεμαι niets waard achten

¹¹ Demokritos spreekt Ionisch

¹² σπουδαῖος ernstig

¹³ κεν(ε)ός leeg

¹⁴ φορᾶ ἢ vaart

¹⁵ ἀπειρία ἢ eindeloosheid

Demokritos en Herakleitos

Zeus

[13] Breng hem weg. Breng een ander op het podium. Bij voorkeur die twee, die lachebek van Abdera en die huilebalk van Efesos. Want ik wil ze beide tegelijk verkocht hebben.

Hermes

Treedt aan voor het voetlicht. Ik bied de beste levens te koop. Wij veilen deze twee als aller wijsten.

Slaveninkoper

Zeus, wat een tegenstelling: de een houdt niet op te lachen en de ander lijkt om iemand te rouwen. Hij grient in ieder geval de hele tijd. Wat heeft dat te betekenen, jij daar? Waarom lach jij?

Demokritos

Dat vraag je? Omdat al jullie besognes en ook jullie zelf lachwekkend toeschijnen.

Slaveninkoper

Hoe bedoel je? Lach je om ons allemaal en vind je onze sores niets voorstellen?

Demokritos

Zo is het. Er zit daarin namelijk helemaal niets wat serieus te nemen is, want alles bestaat uit leegte en vaart van de atomen en hun eindeloosheid.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Οὐ μὲν οὖν, ἀλλὰ σὺ κενὸς ὡς ἀληθῶς καὶ [14] ἄπειρος. ὦ τῆς ὑβρεως¹, οὐ παύση γελῶν; σὺ δὲ τί κλάεις, ὦ βέλτιστε; πολὺ γὰρ οἶμαι κάλλιον σοὶ προσλαλεῖν².

ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ

Ἦγέομαι γάρ, ὦ ξεῖνε, τὰ ἀνθρωπήϊα πρήγματα οἴζυρα³ καὶ δακρυώδεα καὶ οὐδὲν αὐτέων ὅ τι μὴ ἐπικήριον⁴. τὸ δὴ οἰκτεῖρω⁵ τε σφέας καὶ ὀδύρομαι⁶, καὶ τὰ μὲν παρεόντα οὐ δοκέω μεγάλα, τὰ δὲ ὑστέρω χρόνῳ ἐσόμενα πάμπαν ἀνηρά⁷, λέγω δὲ τὰς ἐκπυρώσιας⁸ καὶ τὴν τοῦ ὄλου συμφορὴν· ταῦτα ὀδύρομαι καὶ ὅτι ἔμπεδον⁹ οὐδέν, ἀλλ' ὅκως ἐς κυκεῶνα¹⁰ τὰ πάντα συνειλέονται¹¹ καὶ ἐστι τῷτὸ τέρψις¹² ἀτερψίη¹³, γνῶσις ἀγνωσίη, μέγα μικρόν, ἄνω κάτω περιχωρέοντα καὶ ἀμειβόμενα¹⁴ ἐν τῇ τοῦ αἰῶνος¹⁵ παιδιῇ¹⁶.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Τί γὰρ ὁ αἰὼν ἐστι;

ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ

Παῖς παίζων, πεσσεύων¹⁷, διαφερόμενος, συμφερόμενος.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Τί δὲ ἄνθρωποι;

ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ

Θεοὶ θνητοί.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Τί δὲ θεοί;

ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ

Ἄνθρωποι ἀθάνατοι.

¹ *gen. causae*

² προσλαλέω

spreken tot

³ οἴζυρος

ellendig

⁴ ἐπικήριος

vergankelijk

⁵ οἰκτεῖρω

bemedelijden

⁶ ὀδύρομαι

bejammeren

⁷ ἀνιαρός

verdrietig, moeilijk

⁸ ἐκπύρωσις ἢ

verbranding

⁹ ἔμπεδος

onwrikbaar

¹⁰ κυκεῶν

mengsel van kaas, gerst en wijn, een melange

¹¹ συνειλέω

samendringen

¹² τέρψις ἢ

genot

¹³ ἀτερψία ἢ

onbehaaglijkheid

¹⁴ ἀμείβω

verwisselen

¹⁵ αἰὼν ὁ/ἡ

leven

¹⁶ παιδιά ἢ

scherts

¹⁷ πεσσεύω

dammen

Slaveninkoper

Dat is dus niet waar, maar jij bent werkelijk leeg en [14] eindeloos. Wat een brutaliteit. Houd op met dat gelach.

Maar jij, waarom huil jij, beste? Want volgens mij is het beter me tot jou te richten.

Herakleitos

Ik meen namelijk, vreemde, dat de menselijke aangelegenheden ellendig zijn en tranerijk en dat niets daaronder zit wat niet vergankelijk is. Hierom dan bemedelijd en bejammer ik jullie en wat er is, vind ik niet groots en wat er later zal zijn, is absoluut een kwelling en dan heb ik het over de verbrandingen en het lot van het heelal. Dat bejammer ik en dat niets blijft, maar dat dat alles als in een mengsel samengedrongen wordt en dat er geen verschil zit tussen genot en onbehaaglijkheid, tussen inzicht en gebrek daaraan, tussen groot en klein tussen wat boven en onder rondgaat en verwisseld wordt in de scherts die het leven is.

Slaveninkoper

Wat is dat leven dan?

Herakleitos

Een spelend kind, dat damt, dat ruziet, dat het bijlegt.

Slaveninkoper

En wat zijn de mensen?

Herakleitos

Sterfelijke goden.

Slaveninkoper

En wat zijn de goden?

Slaveninkoper

Onsterfelijke mensen.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Αίνιγμα¹ λέγεις, ὦ οὔτος, ἢ γρίφους² συντίθης; ἀτεχνῶς γὰρ ὡσπερ ὁ Λοξίας οὐδὲν ἀποσαφεῖς³.

ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ

Οὐδὲν γάρ μοι μέλει ὑμέων.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Τοιγαροῦν οὐδὲ ὠνήσεταιί σέ τις εὖ φρονῶν.

ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ

Ἐγὼ δὲ κέλομαι⁴ πᾶσιν ἡβηδόν⁵ οἰμῶζειν, τοῖσιν ὠνεομένοισι καὶ τοῖσιν οὐκ ὠνεομένοισι.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Τουτί τὸ κακὸν οὐ πόρρω μελαγχολίας ἐστίν· οὐδέτερον δὲ ὅμως αὐτῶν ἔγωγε ὠνήσομαι.

ΕΡΜΗΣ

Ἄπρατοι καὶ οὔτοι μένουσιν.

Sokrates

ΖΕΥΣ

Ἄλλον ἀποκήρυττε.

ΕΡΜΗΣ

[15] Βούλει τὸν Ἀθηναῖον ἐκεῖνον, τὸν στωμύλον⁶;

ΖΕΥΣ

Πάνυ μὲν οὔν.

ΕΡΜΗΣ

Δεῦρο ἐλθέ σύ. βίον ἀγαθὸν καὶ συνετὸν⁷ ἀποκηρύττομεν. τίς ὠνεῖται τὸν ἱερώτατον;

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Εἰπέ μοι, τί μάλιστα εἰδῶς τυγχάνεις;

¹ αἰνίγμα τό

raadsel

² γρίφος ὁ

strikvraag

³ ἀποσαφέω

duidelijk maken

⁴ κέλομαι

bevelen

⁵ ἡβηδόν

op manbare leeftijd

⁶ στωμύλος

babbelachtig, welbespraakt

⁷ συνετός

verstandig, vol inzicht

Slaveninkoper

Jij daar, vertel jij raadsels of stel je strikvragen? Want jij maakt zonder meer precies zoals Apollo Loxias niets duidelijk.

Herakleitos

Ja, want Jullie interesseren me helemaal niet,

Slaveninkoper

Daarom zal dan ook niemand bij zijn verstand jou kopen.

Herakleitos

Maar ik draag alle volwassenen op te jammeren, zowel degenen die kopen als ook degenen die dat niet doen.

Slaveninkoper

Dat stuk ellende is zo goed als zwartgallig. Geen van beide van hen evenwel zal ik kopen.

Hermes

Ook zij blijven onverkocht.

Sokrates**Zeus**

Veil een ander.

Hermes

[15] Wil je die Athener, die goed van de tongriem gesneden is?

Zeus

Absoluut.

Hermes

Kom hierheen, jij. Wij veilen een goed leven vol inzicht. Wie koopt deze heiligste man?

Slaveninkoper

Zeg mij, wat weet jij toevallig vooral?

ΣΩΚΡΑΤΗΣ

Παιδερραστής¹ εἰμι καὶ σοφὸς τὰ ἐρωτικά.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Πῶς οὖν ἐγὼ πρίωμαί σε; παιδαγωγοῦ² γὰρ ἐδεόμην τῷ παιδί καλῶ ὄντι μοι.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ

Τίς δ' ἂν ἐπιτηδειότερος ἐμοῦ γένοιτο συνέιναι καλῶ; καὶ γὰρ οὐ τῶν σωμάτων ἐραστής εἰμι, τὴν ψυχὴν δὲ ἡγοῦμαι καλήν. ἀμέλει³ κἂν ὑπὸ ταύτων ἱμάτιόν μοι κατακέωνται⁴, ἀκούσει αὐτῶν λεγόντων μηδὲν ὑπ' ἐμοῦ δεινὸν παθεῖν.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Ἄπιστα λέγεις, τὸ παιδερραστήν ὄντα μὴ πέρα⁵ τῆς ψυχῆς πολυπραγμονεῖν⁶, καὶ ταῦτα ἐπ'⁷ ἐξουσίας⁸, ὑπὸ τῷ αὐτῷ ἱματίῳ κατακείμενον.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ

[16] Καὶ μὴν ὁμνύω γέ σοι τὸν κύνα καὶ τὴν πλάτανον⁹ οὕτω ταῦτα ἔχειν¹⁰.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Ἡράκλεις τῆς ἀτοπίας¹¹ τῶν θεῶν.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ

Τί σὺ λέγεις; οὐ δοκεῖ σοι ὁ κύων εἶναι θεός; οὐχ ὀρᾷς τὸν Ἄνουβιν¹² ἐν Αἰγύπτῳ ὅσος; καὶ τὸν ἐν οὐρανῷ Σείριον¹³ καὶ τὸν παρὰ τοῖς κάτω Κέρβερον;

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

[17] Εὖ λέγεις, ἐγὼ δὲ διημάρτανον. ἀλλὰ τίνα βιοῖς¹⁴ τὸν τρόπον;

¹ παιδερραστής

pederast

² παιδαγωγός ὁ

gouvernant

³ ἀμέλει

zeker, natuurlijk, inderdaad

⁴ κατάκειμαι

neerliggen, neergezet zijn

⁵ πέρα + gen.

verder dan

⁶ πολυπραγμονέω

nauwkeurig uitvorsen

⁷ ἐπί + gen.

bij, hier: ondanks

⁸ ἐξουσία ἢ

de gelegenheid

⁹ πλάτανος ἢ

plataan

¹⁰ ἔχω + *bijw.*

zijn

¹¹ ἀτοπία ἢ

eigenaardigheid

¹² *Anubis is een god in de Egyptische mythologie. Hij werd afgebeeld als een jakhals of als een mens met het hoofd van een jakhals. Een jakhals is een aaseter en waarschijnlijk zou de associatie met dit dier eerder geweest zijn om de doden te beschermen tegen vernietiging.*

¹³ *Sirius (alpha Canis Majoris) is de helderste ster van de nachtelijke sterrenhemel. Met een helderheid van -1,46 is hij bijna dubbel zo helder als Canopus, de helderste ster na hem. Omdat Sirius de helderste ster is van het sterrenbeeld Grote Hond staat hij ook bekend als de Hondster.*

¹⁴ βιώω

leven

Sokrates

Ik houd van knaapjes en ben deskundig op het gebied van de liefde.

Slaveninkoper

Waarom moet ik jou dus kopen? Ik heb namelijk een mooie zoon en zou dus een gouvernant nodig hebben.

Sokrates

Wie zal dan wel geschikter zijn dan ik om met hem om te gaan? Want ik ben niet een minnaar van lichamen, maar de ziel beschouw ik als mooi. Zeker zul jij, ook als zij onder dezelfde mantel¹ als ik zullen liggen, hen niet horen zeggen dat hun iets verschrikkelijks is aangedaan door mij.

Slaveninkoper

Wat je zegt is ongelooflijk, dat namelijk jij als pederast geen onderzoek uitvoert die verder dan de ziel gaat, en dat nog wel als je de gelegenheid hebt, wanneer je onder dezelfde mantel ligt.

Sokrates

[16] En heus, ik zweer je bij de Hond en de Plataan, dat het zo is.

Slaveninkoper

Herakles, wat een vreemde goden.

Sokrates

Wat zeg jij? Is de Hond volgens jou geen god? Zie jij niet hoe groot Anubis in Egypte is? En zie je niet Sirius in de hemel en Kerberos bij hen beneden?

Slaveninkoper

[17] Dat zeg je goed en ik had het fout. Maar hoe leef jij?

¹ Mantels dienden ook als deken.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ

Οἰκῶ μὲν ἑμαυτῷ τινα πόλιν ἀναπλάσας¹, χρῶμαι δὲ πολιτεία² ξένη καὶ νόμους νομίζω τοὺς ἑμούς.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Ἐν ἐβουλόμην ἀκοῦσαι τῶν δογμάτων³.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ

Ἄκουε δὴ τὸ μέγιστον, ὃ περὶ τῶν γυναικῶν μοι δοκεῖ· μηδεμίαν αὐτῶν μηδενὸς εἶναι μόνου, παντὶ δὲ μετεῖναι τῷ βουλομένῳ τοῦ γάμου.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Τοῦτο φῆς, ἀνηρῆσθαι⁴ τοὺς περὶ μοιχείας⁵ νόμους;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ

Νὴ Δία, καὶ ἀπλῶς⁶ γε πᾶσαν τὴν περὶ τὰ τοιαῦτα μικρολογίαν⁷.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Τί δὲ περὶ τῶν ἐν ὥρᾳ⁸ παίδων σοι δοκεῖ;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ

Καὶ οὗτοι ἔσονται τοῖς ἀρίστοις ἄθλον φιλῆσαι λαμπρόν τι καὶ νεανικόν⁹ ἐργασαμένοις.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

[18] Βαβαί¹⁰ τῆς φιλοδωρίας¹¹. τῆς δὲ σοφίας τί σοι τὸ κεφάλαιον;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ

Αἱ ἰδέαι καὶ τὰ τῶν ὄντων παραδείγματα¹². ὅποσα γὰρ δὴ ὄρας, τὴν γῆν, τὰ ἐπὶ γῆς, τὸν οὐρανόν, τὴν θάλατταν, ἀπάντων τούτων εἰκόνες¹³ ἀφανεῖς ἔστ᾿αὲν ἔξω τῶν ὄλων¹⁴.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Ποῦ δὲ ἔστ᾿αὲν;

¹ ἀναπλάσσω	opnieuw vormen
² πολιτεία ἢ	burgerij, staatsbestuur
³ δόγμα τό	leerstelling
⁴ ἀναιρέω	uit de weg ruimen
⁵ μοιχεία ἢ	echtbreuk
⁶ ἀπλῶς	geheel en al
⁷ μικρολογία ἢ	kleinzieligheid
⁸ ὥρα ἢ	bloeitijd
⁹ νεανικός	jeugdig, geweldig
¹⁰ Βαβαί	wel, wel
¹¹ φιλοδωρία ἢ	vrijgevigheid
¹² παράδειγμα τό	voorbeeld
¹³ εἰκόν ἢ	beeld
¹⁴ ὅλα τὰ	het heelal

Sokrates

Ik bewoon een stad die ik voor mijzelf in het leven heb geroepen en ik gebruik een vreemde staatsvorm en gebruik mijn eigen wetten.

Slaveninkoper

Ik wil één van jouw leerstellingen horen.

Sokrates

Hoor dan de belangrijkste, wat mij betreffende de vrouwen goed toeschijnt: geen van hen is bezit van maar één man; ieder die wil heeft deel aan het huwelijk met haar.

Slaveninkoper

Zeg je dit, dat de wetten betreffende overspel afgeschaft zijn?

Sokrates

Ja, bij Zeus, ook volledig heel de kleinzieligheid betreffende dat soort zaken.

Slaveninkoper

Wat schijnt jou dan goed toe met betrekking tot de kinderen in hun bloeitijd?

Sokrates

Ook zij zullen een prijs zijn voor de voortreffelijksten, wanneer die iets schitterends en geweldigs gedaan hebben.

Slaveninkoper

[18] Wel, wel, wat een vrijgevigheid. Maar wat is het belangrijkste van jouw wijsheid?

Sokrates

De ideeën en de voorbeelden van de realiteit. Want al wat je dus ziet, de aarde, de dingen op aarde, de hemel, de zee, zijn beelden van dat alles buiten het heelal.

Slaveninkoper

Waar zijn die dan?

ΣΩΚΡΑΤΗΣ

Οὐδαμοῦ· εἰ γάρ που εἶεν, οὐκ ἂν εἶεν.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Οὐχ ὀρῶ ταῦθ' ἄπερ λέγεις τὰ παραδείγματα.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ

Εἰκότως· τυφλὸς γὰρ εἶ τῆς ψυχῆς τὸν ὀφθαλμόν. ἐγὼ δὲ πάντων ὀρῶ εἰκόνας καὶ σὲ ἀφανῆ κάμῃ ἄλλον, καὶ ὅλως διπλᾶ¹ πάντα.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Τοιγαροῦν ὠνητέος² εἶ σοφὸς καὶ ὀξυδερκῆς³ τις ὢν. φέρε ἴδω τί καὶ πράξεις⁴ με ὑπὲρ αὐτοῦ σύ;

ΕΡΜΗΣ

Δὸς δύο τάλαντα.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Ἵνησάμην ὅσου φῆς. τάργυριον μέντοι εἰς αὔθις⁵ καταβαλῶ.

ΕΡΜΗΣ

[19] Τί σοι τοῦνομα;

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Δίων⁶ Συρακούσιος.

Epicurus

ΕΡΜΗΣ

Ἄγε λαβῶν ἀγαθῆ τύχη. τὸν Ἐπικούρειον σὲ ἤδη καλῶ. τίς ὠνήσεται τοῦτον; ἔστι μὲν τοῦ γελῶντος ἐκείνου μαθητῆς καὶ τοῦ μεθύοντος, οὐς μικρῶ πρόσθεν ἀπεκηρύττομεν. ἔν δὲ πλέον οἶδεν αὐτῶν, παρ' ὅσον⁷ δυσσεβέστερος τυγχάνει· τὰ δὲ ἄλλα ἡδύς καὶ λιχνεία⁸ φίλος.

¹ διπλοῦς dubbel

² ὠνητέος gekocht moetende worden

³ ὀξυδερκῆς met scherpe blik

⁴ πράττω + 2 acc. iets van iemand vorderen

⁵ εἰς αὔθις later

⁶ *Dio(n) van Syracuse (± 410 – 354 v.Chr.) was eerst de zwager en later de schoonzoon van de tiran Dionysius I, wiens adviseur hij ook was. Tijdens het eerste verblijf van Plato in Syracuse (388 v.Chr.) raakte Dio volledig in de ban van de filosoof en bleef voor de rest van zijn leven diens geestdriftige bewonderaar. Toen Dionysius II in 367 v.Chr. zijn overleden vader opvolgde probeerde Dio met zijn waardevol advies ook een gunstige invloed uit te oefenen op het beleid van de jonge tiran. Daartoe nodigde hij Plato voor de tweede maal uit naar Syracuse te komen, om daar zijn staatkundige theorieën in praktijk te brengen. Het politieke experiment was echter tot mislukken gedoemd: Dio zelf viel na een woordenwisseling in ongenade en werd verbannen, Plato verliet teleurgesteld Syracuse.*

⁷ παρ' ὅσον hoezeer

⁸ λιχνεία ἢ gulzigheid

Sokrates

Nergens, want als ze ergens zijn, zullen ze wel niet bestaan.

Slaveninkoper

Die voorbeelden waarover je het hebt, zie ik niet.

Sokrates

Natuurlijk, want jij bent blind wat betreft het oog van je ziel. Ik zie de beelden van alles, ook de onzichtbare jij en een andere ik en kortom alles is dubbel.

Slaveninkoper

Daarom moet jij dus gekocht worden, omdat jij een wijs persoon met een scherp oog bent. Welaan, laat ik eens zien wat jij van mij daarvoor zult vorderen.

Hermes

Geef twee talenten.

Slaveninkoper

Ik heb betaald zoveel als jij zei, maar ik zal dat bedrag later neertellen.

Hermes

[19] Hoe heet jij?

Slaveninkoper

Dion van Syracuse.

Epicurus**Hermes**

Neem hem mee en wees er gelukkig mee. Nu roep ik die Epicureeër. Wie zal hem kopen? Hij is een leerling van die lachebek en dronkaard, die wij zojuist probeerden te verkopen. Hij beheerst één ding meer dan zij, namelijk hoe hij goddelozer is. Voor de rest is hij aangenaam en geliefd door zijn gulzigheid

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Τίς ἡ τιμή;

ΕΡΜΗΣ

Δύο μνάϊ.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Λάμβανε· τὸ δεῖνα¹ δέ, ὅπως εἰδῶ, τίσι χαίρει τῶν ἐδεσμάτων²;

ΕΡΜΗΣ

Τὰ γλυκέα σιτεῖται καὶ τὰ μελιτώδη καὶ μάλιστα γε τὰς ἰσχάδας³.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Χαλεπὸν οὐδέν· ὠνησόμεθα γὰρ αὐτῷ παλάθας⁴ τῶν Καρικῶν⁵.

Chrysippos

ΖΕΥΣ

[20] Ἄλλον κάλει, τὸν ἐν χρῶ⁶ κουρίαν⁷ ἐκεῖνον, τὸν σκυθρωπὸν, τὸν ἀπὸ τῆς στοᾶς.

ΕΡΜΗΣ

Εὖ λέγεις· εἰκόασι γὰρ πολὺ τι πλῆθος αὐτὸν περιμένει τῶν ἐπὶ τὴν ἀγορὰν ἀπηντηκότων. αὐτὴν τὴν ἀρετὴν πωλῶ, τῶν βίων τὸν τελειότατον⁸. τίς ἅπαντα μόνος εἰδέναι θέλει;

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Πῶς τοῦτο φής;

ΕΡΜΗΣ

Ἵτι μόνος οὗτος σοφός, μόνος καλός, μόνος δίκαιος ἀνδρεῖος βασιλεὺς ῥήτωρ πλούσιος νομοθέτης καὶ τὰ ἄλλα ὅποσα ἐστίν.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Οὐκοῦν καὶ μάγειρος μόνος, καὶ νῆ Δία γε σκυτοδέψης ἢ τέκτων καὶ τὰ τοιαῦτα;

ΕΡΜΗΣ

ἼΕοικεν.

¹ τὸ δεῖνα

à propos

² ἔδεσμα τό

gerecht

³ ἰσχάς ἢ

gedroogde vijg

⁴ παλάθη ἢ

tutti frutti

⁵ Καρικὸς ὁ

Kariër

⁶ χρώς ὁ

lichaam

⁷ κουρίας

met afgeschoren haar

⁸ τέλειος

volmaakt

Slaveninkoper

Wat is de prijs?

Hermes

Twee mnaï.

Slaveninkoper

Hier. À propos, opdat ik het weet, met welke gerechten is hij blij?

Hermes

Zoete gerechten eet hij en gerechten met honing en vooral gedroogde vijgen.

Slaveninkoper

Geen probleem. Wij zullen namelijk voor hem tutti frutti van de Kariërs kopen.

Chrysippos**Zeus**

[20] Roep een ander, die met afgeschoren haar op het lichaam, die knorrige, die van de stoa.

Hermes

Dat zeg je goed. Want een grote menigte mensen die naar de agora hem tegemoet is gekomen, lijkt op hem te wachten. Want ik verkoop deugd zelf, het meest volmaakte leven. Wie wil als enige alles weten?

Slaveninkoper

Hoe bedoel je dat?

Hermes

Dat alleen hij wijs is, alleen hij mooi is, alleen hij een rechtvaardige, mannelijke koning, redenaar, rijkaard, wetgever is en al wat er verder is.

Slaveninkoper

Dus hij is ook de enige kok en bij Zeus leerlooier of timmerman en dat soort zaken?

Hermes

Dat lijkt er wel op

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

[21] Ἐλθέ, ὤγαθέ, καὶ λέγε πρὸς τὸν ὠνητὴν ἐμὲ ποῖός τις εἶ, καὶ πρῶτον εἰ οὐκ ἄχθη¹ πιπρασκόμενος καὶ δοῦλος ὢν.

ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ

Οὐδαμῶς· οὐ γὰρ ἐφ' ἡμῖν ταῦτά ἐστιν. ἅ δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῖν, ἀδιάφορα² εἶναι συμβέβηκεν³.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Οὐ μανθάνω ἦ⁴ καὶ λέγεις.

ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ

Τί φῆς; οὐ μανθάνεις ὅτι τῶν τοιούτων τὰ μὲν ἐστὶ προηγμένα⁵, τὰ δ' ἀνάπαλιν⁶ ἀποπροηγμένα⁷;

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Οὐδὲ νῦν μανθάνω.

ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ

Εἰκότως· οὐ γὰρ εἶ συνήθης⁸ τοῖς ἡμετέροις ὀνόμασιν⁹ οὐδὲ τὴν καταληπτικὴν¹⁰ φαντασίαν¹¹ ἔχεις, ὁ δὲ σπουδαῖος ὁ τὴν λογικὴν¹² θεωρίαν¹³ ἐκμαθὼν οὐ μόνον ταῦτα οἶδεν, ἀλλὰ καὶ σύμβαμα¹⁴ καὶ παρασύμβαμα¹⁵ ὅποια καὶ ὅπόσον ἀλλήλων διαφέρει.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Πρὸς τῆς σοφίας, μὴ φθονήσης κἂν¹⁶ τοῦτο εἰπεῖν, τί τὸ σύμβαμα καὶ τὸ παρασύμβαμα· καὶ γὰρ οὐκ οἶδ' ὅπως¹⁷ ἐπλήγην ὑπὸ τοῦ ῥυθμοῦ¹⁸ τῶν ὀνομάτων.

¹ ἄχθομαι	zich ergeren
² ἀδιάφορος	onverschillig
³ συμβαίνω	gebeuren, blijken, zijn
⁴ ἦ	zoals
⁵ προηγμένα τά	wat zonder goed te zijn toch de voorkeur verdient
⁶ ἀνάπαλιν	omgekeerd, integendeel
⁷ ἀποπροηγμένα τά	wat niet de voorkeur verdient
⁸ συνήθης + <i>dat.</i>	bekend met
⁹ ὄνομα τό	term
¹⁰ καταληπτικός	gauw opnemend
¹¹ φαντασία ἢ	voorstelling, inbeelding
¹² λογικός	redelijk
¹³ θεωρία ἢ	onderzoek, stelling
¹⁴ σύμβαμα τό	toeval, feit
¹⁵ παρασύμβαμα τό	bijkomstige toevalligheid
¹⁶ κἂν	ook
¹⁷ οὐκ οἶδ' ὅπως	op de een of andere wijze
¹⁸ ῥυθμός ὁ	aard

Slaveninkoper

[21] Kom, beste, en zeg tegen mij de koper, wat voor iemand jij bent en op de eerste plaats of jij je niet ergert dat je verkocht wordt en slaaf bent.

Chrysippos

Helemaal niet. Dat ligt namelijk niet bij ons. Wat niet bij ons ligt, dat is niet van belang, zo is gebleken.

Slaveninkoper

Ik begrijp niet hoe ook jij dat bedoelt.

Chrysippos

Wat zeg jij? Begrijp je niet dat sommige van zulke dingen de voorkeur verdienen en andere daarentegen niet.

Slaveninkoper

Maar dat begrijp ik nu niet.

Chrysippos

Natuurlijk. Want jij bent niet bekend met onze termen en jij hebt niet een voorstellingsvermogen dat dat snel opneemt, want de serieuze die de leer van de rede grondig geleerd heeft, weet dat niet alleen, maar ook wat voor toevalligheden en bijkomstigheden daarvan er zijn en hoezeer ze van elkaar verschillen

Slaveninkoper

Bij de wijsheid, misgun het niet ook dat te zeggen wat die toevalligheid en bijkomstigheid is. Want ik ben enorm van de kaart door de aard van de termen.

ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ

Ἄλλ' οὐδεις φθόνος· ἦν γάρ τις χωλός¹ ὦν αὐτῷ ἐκείνω τῷ χωλῷ ποδὶ προσπταίσας² λίθω τραῦμα ἐξ ἀφανοῦς³ λάβη, ὁ τοιοῦτος εἶχε μὲν δήπου σύμβαμα τὴν χωλείαν, τὸ τραῦμα δὲ παρασύμβαμα προσέλαβεν.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

[22] Ὡ τῆς ἀγχινοίας⁴· τί δὲ ἄλλο μάλιστα φῆς εἰδέναι;

ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ

Τὰς τῶν λόγων πλεκτάνας⁵ αἷς συμποδίζω⁶ τοὺς προσομιλοῦντας⁷ καὶ ἀποφράττω⁸ καὶ σιωπᾶν ποιῶ, φιμόν⁹ ἀτεχνῶς¹⁰ αὐτοῖς περιτιθείς· ὄνομα δὲ τῇ δυνάμει ταύτῃ ὁ ἀοίδιμος¹¹ συλλογισμός¹².

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Ἡράκλεις, ἄμαχόν¹³ τινα καὶ βίαιον λέγεις.

ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ

Σκόπει γοῦν· ἔστι σοι παιδίον;

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Τί μήν;

ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ

Τοῦτο ἦν πως κροκόδειλος ἀρπάση πλησίον τοῦ ποταμοῦ πλαζόμενον¹⁴ εὐρών, κᾶτά σοι ἀποδώσειν ὑπισχνῆται αὐτό, ἦν εὔτηρς ἀληθὲς ὃ τι δέδοκται αὐτῷ περὶ τῆς ἀποδόσεως τοῦ βρέφους¹⁵, τί φήσεις αὐτὸν ἐγνωκέναι;

¹ χωλός	mank
² προσπταίω	stoten tegen
³ ἀφανής	ongemerkt
⁴ ἀγχίνοια ἢ	scherpzinnigheid
⁵ πλεκτάνη ἢ	kronkeling
⁶ συμποδίζω	boeien
⁷ προσομιλέω	contact hebben, spreken met
⁸ ἀποφράττω	versperren
⁹ φιμός ὁ	muilkorf
¹⁰ ἀτεχνῶς	zo maar, werkelijk, geheel en al
¹¹ ἀοίδιμος	bezongen, beroemd
¹² συλλογισμός	redenering, gevolgtrekking
¹³ ἄμαχος	onbestrijdbaar
¹⁴ πλάζομαι	rondzwerven
¹⁵ βρέφος τό	kind

Chrysippos

Maar er is geen afgunst. Want als een manke met die manke voet tegen een steen stoot en onverwacht verwond raakt, dan is het toeval dat hij mank is en raakt hij als bijkomstigheid verwond.

Slaveninkoper

[22] Wat een scherpzinnigheid. Wat weet je verder vooral, denk je?

Chrysippos

De kronkelingen van de woorden waarmee ik de mensen die met mij contact hebben, boei en verwar ik en laat ik zwijgen, terwijl ik hen volkomen muilkorf. Die vaardigheid heet het beroemde syllogisme.

Slaveninkoper

Herakles, je hebt het over een onbestrijdbaar en gewelddadig persoon.

Chrysippos

Kijk dus. Heb jij een kindje?

Slaveninkoper

Hoezo dat?

Chrysippos

Als op de een of andere manier een krokodil dat kind aantreft, terwijl het dichtbij de rivier rondzwerft en het meesleurt en het daarna jou belooft het terug te geven, op voorwaarde dat jij de waarheid vertelt wat door hem over de teruggave van het kind besloten is, wat zul jij dan zeggen dat hij besloten heeft?

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Δυσασπόκριτον¹ ἐρωτᾶς. ἀπορῶ γάρ ὁπότερον εἰπὼν ἀπολάβοιμι². ἀλλὰ σὺ πρὸς Διὸς ἀποκρινάμενος ἀνάσωσαί μοι τὸ παιδίον, μὴ καὶ φθάσῃ³ αὐτὸ καταπιῶν.

ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ

Θάρρει· καὶ ἄλλα γάρ σε διδάξομαι θαυμασιώτερα.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Τὰ ποῖα;

ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ

Τὸν θερίζοντα⁴ καὶ τὸν κυριεύοντα⁵ καὶ ἐπὶ πᾶσι⁶ τὴν Ἡλέκτραν καὶ τὸν ἐγκεκαλυμμένον.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Τίνα τοῦτον τὸν ἐγκεκαλυμμένον ἢ τίνα τὴν Ἡλέκτραν λέγεις;

ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ

Ἡλέκτραν μὲν ἐκείνην τὴν πάνυ, τὴν Ἀγαμέμνονος, ἢ τὰ αὐτὰ οἶδέ τε ἅμα καὶ οὐκ οἶδε· παρεστῶτος γὰρ αὐτῇ τοῦ Ὀρέστου ἔτι ἀγνώτος⁷ οἶδε μὲν Ὀρέστην, ὅτι ἀδελφὸς αὐτῆς, ὅτι δὲ οὗτος Ὀρέστης ἀγνοεῖ. τὸν δ' αὖ ἐγκεκαλυμμένον καὶ πάνυ θαυμαστὸν ἀκούσῃ λόγον· ἀπόκριναι γάρ μοι, τὸν πατέρα οἶσθα τὸν σεαυτοῦ;

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Ναί.

ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ

Τί οὖν; ἦν σοι παραστήσας τινὰ ἐγκεκαλυμμένον ἔρωμαι, τοῦτον οἶσθα; τί φήσεις;

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Δηλαδή⁸ ἀγνοεῖν.

ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ

[23] Ἀλλὰ μὴν αὐτὸς οὗτος ἦν ὁ πατήρ ὁ σός· ὥστε εἰ τοῦτον ἀγνοεῖς, δηλὸς εἶ τὸν πατέρα τὸν σὸν ἀγνοῶν.

¹ δυσασπόκριτος

moeilijk te beantwoorden

² ἀπολαμβάνω

terugkrijgen

³ φθάνω

eerder zijn; + *ncp* eerder

⁴ θερίζω

de zomer doorbrengen, oogsten

⁵ κυριεύω

heer en meester zijn

⁶ ἐπὶ πᾶσι

bovenal

⁷ ἀγνώς

onbekend

⁸ δηλαδή

natuurlijk

Slaveninkoper

Je vraagt iets waarop ik moeilijk kan antwoorden, want ik weet niet door wat van de twee mogelijkheden te zeggen ik hem wel zal terugkrijgen. Maar jij moet, bij Zeus, met je antwoord mijn kindje redden om te voorkomen dat hij het ook verorbert.

Chrysippos

Wees gerust, want ik zal je ook andere verwonderlijker dingen leren.

Slaveninkoper

Zoals?

Chrysippos

De oogster en de heerser en bovenal Elektra en de omwikkelde.

Slaveninkoper

Wie is die omwikkelde en die Elektra van wie jij spreekt?

Chrysippos

Die Elektra, die echte, die van Agamemnon die hetzelfde tegelijk wel en niet weet; want terwijl Orestes als onbekende bij haar staat, weet ze van Orestes wel dat hij haar broer is, maar niet dat dat Orestes is. Van die omwikkelde daarentegen zul je ook een absoluut wonderlijk verhaal horen. Want antwoord mij maar eens: ken jij jouw vader?

Slaveninkoper

Ja.

Chrysippos

Wel. Als ik iemand omwikkeld naast jou heb neergezet en jou vraag: "Ken je hem?", wat zul jij dan zeggen?

Slaveninkoper

Natuurlijk dat ik hem niet ken.

Chrysippos

[23] Maar dat is, voorwaar, jouw vader; zodoende is het duidelijk, als jij die niet kent, dat jij jouw vader niet kent.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Οὐ μὲν οὖν· ἀλλ' ἀποκαλύψας¹ αὐτὸν εἶσομαι τὴν ἀλήθειαν. ὅμως δ' οὖν τί σοι τῆς σοφίας τὸ τέλος², ἢ τί πράξεις πρὸς τὸ ἀκρότατον³ τῆς ἀρετῆς ἀφικόμενος;

ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ

Περὶ τὰ πρῶτα⁴ κατὰ φύσιν τότε γενήσομαι, λέγω δὲ πλοῦτον, ὑγίειαν καὶ τὰ τοιαῦτα. πρότερον δὲ ἀνάγκη πολλὰ προπονῆσαι λεπτογράφοις⁵ βιβλίοις παραθήγοντα⁶ τὴν ὄψιν καὶ σχόλια⁷ συναγείροντα καὶ σολοικισμῶν⁸ ἐμπιπλάμενον καὶ ἀτόπων ῥημάτων· καὶ τὸ κεφάλαιον, οὐ θέμις⁹ γενέσθαι σοφόν, ἦν μὴ τρίς ἐφεξῆς τοῦ ἐλλεβόρου¹⁰ πίης.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Γενναῖά¹¹ σου ταῦτα καὶ δεινῶς ἀνδρικά. τὸ δὲ Γνίφωνα¹² εἶναι καὶ τοκογλύφον¹³ - καὶ γὰρ τάδε ὀρῶ σοι προσόντα - τί φῶμεν, ἀνδρὸς ἤδη πεπωκότος τὸν ἐλλέβορον καὶ τελείου πρὸς ἀρετήν;

ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ

Ναί· μόνω γοῦν τὸ δανεῖζειν¹⁴ πρέποι ἂν τῷ σοφῷ· ἐπεὶ γὰρ ἴδιον¹⁵ αὐτοῦ συλλογίζεσθαι¹⁶, τὸ δανεῖζειν δὲ καὶ λογίζεσθαι τοὺς τόκους¹⁷ πλησίον εἶναι δοκεῖ τῷ συλλογίζεσθαι, μόνου ἂν εἴη τοῦ σπουδαίου καθάπερ ἐκεῖνο καὶ τοῦτο, καὶ οὐ μόνον γε ἀπλοῦς¹⁸, ὥσπερ οἱ ἄλλοι, τοὺς τόκους, ἀλλὰ καὶ τούτων ἐτέρους τόκους λαμβάνειν· ἢ γὰρ ἀγνοεῖς ὅτι τῶν τόκων οἱ μὲν εἰσι πρῶτοί τινες, οἱ δὲ δεῦτεροι, καθάπερ αὐτῶν ἐκείνων ἀπόγονοι¹⁹; ὀρᾶς δὲ δὴ καὶ τὸν συλλογισμὸν ὅποιά φησιν· εἰ τὸν πρῶτον τόκον λήψεται, λήψεται καὶ τὸν δεῦτερον· ἀλλὰ μὴν τὸν πρῶτον λήψεται, λήψεται ἄρα καὶ τὸν δεῦτερον.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

[24] Οὐκοῦν καὶ μισθῶν πέρι τὰ αὐτὰ φῶμεν, οὓς σὺ λαμβάνεις ἐπὶ τῇ σοφίᾳ παρὰ τῶν νέων, καὶ δῆλον ὅτι μόνος ὁ σπουδαῖος μισθὸν ἐπὶ τῇ ἀρετῇ λήψεται;

¹ ἀποκαλύπτω	onthullen
² τέλος τό	doel, voltooiing
³ ἀκρότατος	uiterst, hoogst
⁴ περὶ τὰ πρῶτα	wat betreft het belangrijkste
⁵ λεπτόγραφος	fijngeschreven
⁶ παραθήγω	aanscherpen
⁷ σχόλιον τό	studie, verklaring
⁸ σολοικισμός ὁ	onbehoorlijk gedrag
⁹ θέμις	het is geoorloofd
¹⁰ ἐλλέβορος	nieskruid; <i>middel tegen waanzin</i>
¹¹ γενναῖος	aangeboren, flink, dapper
¹² γνίφωνα ὁ	gierigaard
¹³ τοκογλύφος ὁ	rentekerver, woekeraar
¹⁴ δανεῖζω	geld lenen
¹⁵ ἴδιος + <i>gen.</i>	eigen aan
¹⁶ συλλογίζομαι	optellen, overwegen concluderen
¹⁷ τόκος ὁ	rente
¹⁸ ἀπλοῦς	eenvoudig, eerlijk, onnozel
¹⁹ ἀπόγονος ὁ	afstammeling

Slaveninkoper

Inderdaad, maar als ik hem zal hebben onthuld, zal ik de waarheid weten. Maar desalniettemin dan, wat is voor jou het doel van de wijsheid of wat zul je doen wanneer je de top van de deugd hebt bereikt?

Chrysippos

Wat betreft de belangrijkste zaken zal ik dan in harmonie met de natuur zijn en ik spreek dan van rijkdom, gezondheid en dat soort zaken. Voor die tijd is het noodzakelijk zeer veel moeite te doen door je blik te wetten met fijngeschreven boeken en studies te verzamelen en je vol te stoppen met onbehoorlijk gedrag en vreemde woorden. En de hoofzaak: je mag niet wijs worden, als je niet drie maal achter elkaar van het nieskruid gedronken zult hebben.

Slaveninkoper

Jouw leer is dapper en vreselijk mannelijk. Maar wat betreft het zijn van een gierigaard en woekeraar -want ik zie dat dat bij jou hoort- wat moeten we daarvan zeggen, als een man al nieskruid gedronken heeft en volmaakt is wat betreft deugd?

Chrysippos

Ja. inderdaad, alleen een wijze zou het wel passen geld te lenen. Omdat het namelijk een kenmerk is van hem te redeneren en omdat het lenen en rente berekenen in de buurt schijnt te komen van redeneren, zal wel alleen aan de goede niet alleen dat, maar ook dit toebehoren: niet alleen zoals de anderen eenmalige rentes, maar ook die daarop volgen incasseren. Of weet je dan niet dat sommige rentes de eerste zijn en andere de volgende van juist die alsof het kinderen zijn? Maar je ziet dan ook wat voor dingen het syllogisme zegt: "Als hij de eerste rente zal krijgen, zal hij ook de tweede krijgen. En inderdaad, hij zal de eerste krijgen, hij zal dus ook de tweede krijgen."

Slaveninkoper

[24] Moeten wij dan ook over de lonen hetzelfde zeggen die jij krijgt voor jouw wijsheid van de jongelui en is het duidelijk dat alleen de goede betaald zal krijgen voor de deugd?

ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ

Μανθάνεις· οὐ γὰρ ἑμαυτοῦ ἔνεκα λαμβάνω, τοῦ δὲ διδόντος αὐτοῦ χάριν· ἐπεὶ γὰρ ἐστὶν ὁ μὲν τις ἐκχύτης¹, ὁ δὲ περιεκτικός², ἑμαυτὸν μὲν ἀσκῶ εἶναι περιεκτικόν, τὸν δὲ μαθητὴν ἐκχύτην.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Καὶ μὴν τούναντίον ἐχρῆν τὸν νέον μὲν εἶναι περιεκτικόν, σὲ δὲ τὸν μόνον πλούσιον ἐκχύτην.

ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ

Σκώπτεις, ὦ οὗτος. ἀλλ' ὄρα μὴ σε ἀποτοξεύσω³ τῷ ἀναποδείκτῳ⁴ συλλογισμῷ.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Καὶ τί δεινὸν ἀπὸ τοῦ βέλους;

ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ

Ἄπορία καὶ σιωπὴ καὶ διαστραφῆναι⁵ τὴν διάνοιαν.
[25] ὁ δὲ μέγιστον, ἦν ἐθέλω, τάχιστα σε ἀποδείξω λίθον.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Πῶς λίθον; οὐ γὰρ Περσεύς⁶ σύ, ὦ βέλτιστε, εἶναί μοι δοκεῖς.

ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ

Ἦδέ πως· ὁ λίθος σῶμά ἐστι;

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Ναί.

ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ

Τί δέ; τὸ ζῶον οὐ σῶμα;

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Ναί.

ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ

Σὺ δὲ ζῶον;

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Ἔοικα γοῦν.

¹ ἐκχύτης ὁ

verkwister

² περιεκτικός

om-, bevattend

³ ἀποτοξεύω

afschieten

⁴ ἀναπόδεικτος

onbewijsbaar

⁵ διαστρέφω

verdraaien, in de war brengen

⁶ *Perseus had Medusa's hoofd afgehakt. Wie dat hoofd zag, werd versteend.*

Chrysippos

Jij begrijpt het. Want ik krijg het niet omdat ik het ben, maar als dank voor hem die het geeft. Want omdat de een een verkwister is en de ander de knip op de beurs houdt, train ik mezelf een knieperd te zijn, maar mijn leerling een verkwister.

Slaveninkoper

Voorwaar, het zou andersom moeten zijn: de jongeman een knieperd en jij, de enige rijke, een verkwister.

Chrysippos

Jij daar, jij schertst. Welaan, pas op dat ik jou niet zal afschieten met een onbewijsbaar syllogisme.

Slaveninkoper

Wat voor verschrikkelijks komt er van dat wapen?

Chrysippos

Radeloosheid en zwijgen en geestelijk in de war gebracht worden. [25] En wat het belangrijkste is, als ik het zal willen, zal ik jou als de wiedeweerga in een steen veranderen.

Slaveninkoper

Hoe dan? Want, beste, je bent niet Perseus volgens mij.

Chrysippos

Als volgt ongeveer. Is die steen een lichaam?

Slaveninkoper

Ja.

Chrysippos

Wel. Is dit levende wezen niet een lichaam?

Slaveninkoper

Ja.

Chrysippos

En ben jij een levend wezen?

Slaveninkoper

Daar lijkt het wel op.

ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ

Λίθος ἄρα εἶ σῶμα ὦν.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Μηδαμῶς. ἀλλ' ἀνάλυσόν¹ με πρὸς τοῦ Διὸς καὶ ἐξ ὑπαρχῆς² ποιήσον ἄνθρωπον.

ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ

Οὐ χαλεπὸν· ἀλλ' ἔμπαλιν ἴσθι ἄνθρωπος. εἶπε γάρ μοι, πᾶν σῶμα ζῶον;

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Οὐ.

ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ

Τί δέ; λίθος ζῶον;

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Οὐ.

ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ

Σὺ δὲ σῶμα εἶ;

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Ναί.

ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ

Σῶμα δὲ ὦν ζῶον εἶ;

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Ναί.

ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ

Οὐκ ἄρα λίθος εἶ ζῶόν γε ὦν.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Εὖ γε ἐποίησας, ὡς ἤδη μου τὰ σκέλη καθάπερ τῆς Νιόβης ἀπεψύχετο³ καὶ πάγια⁴ ἦν. ἀλλὰ ὠνήσομαι γε σέ. πόσον ὑπὲρ αὐτοῦ καταβαλῶ;

ΕΡΜΗΣ

Μνᾶς δώδεκα.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Λάμβανε.

¹ ἀναλύω

² ἐξ ὑπαρχῆς

³ ἀποψύχομαι

⁴ πάγιος

losmaken, bevrijden

van meet af aan, opnieuw

afkoelen

vast, duurzaam

Chrysispos

Dus ben jij een steen, omdat jij een levend wezen bent.

Slaveninkoper

Neeee. Bevrijd mij, bij Zeus en maak mij weer mens.

Chrysispos

Dat is niet moeilijk. Wel, wees weer een mens. want zeg mij, is ieder lichaam een levend wezen?

Slaveninkoper

Nee.

Chrysispos

Wel. Is een steen een levend wezen?

Slaveninkoper

Nee.

Chrysispos

En ben jij een lichaam?

Slaveninkoper

Ja,

Chrysispos

En ben jij als lichaam een levend wezen?

Slaveninkoper

Ja.

Chrysispos

Jij bent dus niet een steen als levend wezen.

Slaveninkoper

Goed gedaan, want mijn benen waren al precies als die van Niobe, bevroren en stijf. Maar ik zal jou kopen. Hoveel moet ik voor hem betalen?

Hermes

Twaalf mnai.

Slaveninkoper

Pak aan.

ΕΡΜΗΣ

Μόνος δὲ αὐτὸν ἐώνησαι;

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Μὰ Δί', ἀλλ' οὔτοι πάντες οὐς ὀρθῶς.

ΕΡΜΗΣ

Πολλοί γε καὶ τοὺς ὤμους καρτεροὶ καὶ τοῦ θερίζοντος ἄξιοι.

De Peripateticus

ΖΕΥΣ

[26] Μὴ διάτριβε· ἄλλον κάλει τὸν Περιπατητικόν¹.

ΕΡΜΗΣ

Σέ φημι, τὸν καλόν, τὸν πλούσιον. ἄγε δὴ, ὠνήσασθε τὸν συνετώτατον², τὸν ἅπαντα ὄλως³ ἐπιστάμενον.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Ποῖος δέ τις ἐστί;

ΕΡΜΗΣ

Μέτριος⁴, ἐπιεικὴς⁵, ἀρμόδιος⁶ τῷ βίῳ, τὸ δὲ μέγιστον, διπλοῦς⁷.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Πῶς λέγεις;

ΕΡΜΗΣ

Ἄλλος μὲν ὁ ἔκτοσθεν φαινόμενος, ἄλλος δὲ ὁ ἔντοσθεν εἶναι δοκεῖ· ὥστε ἦν πρὶν αὐτόν, μέμνησο τὸν μὲν ἐξωτερικόν, τὸν δὲ ἐσωτερικόν⁸ καλεῖν.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Τί δὲ γινώσκει μάλιστα;

ΕΡΜΗΣ

Τρία εἶναι τὰ ἀγαθὰ, ἐν ψυχῇ, ἐν σώματι, ἐν τοῖς ἐκτός.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Ἀνθρώπινα φρονεῖ. πόσου δὲ ἐστιν;

¹ Aristoteles gaf al wandelend les; derhalve heette hij ook wel de peripateticus (de rondwandelende).

² συνετός verstandig

³ ὄλως geheel en al

⁴ μέτριος matig

⁵ ἐπιεικὴς betamelijk

⁶ ἀρμόδιος goed sluitend, welgevallig

⁷ διπλοῦς dubbeltonig, onbetrouwbaar, verraderlijk

⁸ ἐσωτερικός slechts voor ingewijden

Hermes

Maar ben jij de enige die heem heeft gekocht?

Slaveninkoper

Bij Zeus, nee, maar al die lieden die jij ziet.

Hermes

Inderdaad velen en ze hebben sterke schouders en zouden de oogster kunnen zijn.

De Peripateticus

Zeus

[26] Vooruit. Roep ook nog die peripateticus.

Hermes

Hé, ik heb het tegen jou, die mooie, die rijke. Welaan dan, jullie hebben degene met het grootste begrip gekocht, hem die alles geheel en al weet.

Slaveninkoper

Wat voor eentje is dat?

Hermes

Een matig persoon, fatsoenlijk, welgevallig door zijn manier van leven en het belangrijkste: onbetrouwbaar.

Slaveninkoper

Hoe bedoel je?

Hermes

De manier waarop hij zich aan de buitenkant manifesteert, schijnt af te wijken van hoe hij van binnen is. Zodoende moet jij, als je hem koopt, er aan denken de ene de exoterische en de andere de esoterische te noemen.

Slaveninkoper

Maar tot welk inzicht komt hij vooral?

Hermes

Dat de deugden drie in totaal zijn, een in de ziel, een in het lichaam en een in wat daarbuiten is.

Slaveninkoper

Hij heeft menselijke gedachten. Hoeveel kost hij?

ΕΡΜΗΣ

Εἴκοσι μνῶν.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Πολλοῦ λέγεις.

ΕΡΜΗΣ

Οὐκ, ὦ μακάριε· καὶ γὰρ αὐτὸς ἔχειν τι ἀργύριον δοκεῖ, ὥστε οὐκ ἂν φθάνοις ὠνούμενος. ἔτι δὲ εἶση αὐτίκα μάλα παρ' αὐτοῦ πόσον μὲν ὁ κώνωψ¹ βιοῖ τὸν χρόνον, ἐφ' ὅποσον δὲ βάθος² ἢ θάλαττα ὑπὸ τοῦ ἡλίου καταλάμπεται, καὶ ὅποια τίς ἐστὶν ἢ ψυχὴ τῶν ὀστρείων³.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Ἡράκλεις τῆς ἀκριβολογίας⁴.

ΕΡΜΗΣ

Τί δὲ εἰ ἀκούσειας ἄλλα πολλῶν τούτων ὄξυδερκέστερα, γονῆς τε πέρι καὶ γενέσεως καὶ τῆς ἐν ταῖς μήτραις⁵ τῶν ἐμβρύων⁶ πλαστικῆς⁷, καὶ ὡς ἄνθρωπος μὲν γελαστικόν⁸, ὄνος δὲ οὐ γελαστικὸν οὐδὲ τεκταίνομενον⁹ οὐδὲ πλωιζόμενον¹⁰;

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Πάνσεμνα¹¹ φῆς καὶ ὄνησιφόρα¹² τὰ μαθήματα, ὥστε ὠνοῦμαι αὐτὸν τῶν εἴκοσιν.

ΕΡΜΗΣ

[27] Εἶεν.

Pyrrho

ΖΕΥΣ

Τίς λοιπὸς ἡμῖν;

ΕΡΜΗΣ

Καταλείπεται ὁ Σκεπτικὸς οὔτος. σὺ ὁ Πυρρίας πρόσιθι καὶ ἀποκηρύττου¹³ κατὰ τάχος. ἤδη μὲν ὑπορρέουσιν¹⁴ οἱ πολλοὶ καὶ ἐν ὀλίγοις ἢ πρᾶσις ἔσται. ὅμως δὲ τίς καὶ τοῦτον ὠνήσεται;

¹ κώνωψ ὁ	mug
² βάθος τό	diepte
³ ὄστρειον τό	oester
⁴ ἀκριβολογία ἢ	muggenzifterij
⁵ μήτρα ἢ	baarmoeder
⁶ ἐμβρυον τό	jong
⁷ πλαστική ἢ	boetseerkunst
⁸ γελαστικός	lachziek
⁹ τεκταίνομαι	maken, vormen
¹⁰ πλωιζομαι	varen
¹¹ πάνσεμνος	zeer waardig
¹² ὄνησιφόρος	voordelig
¹³ ἀποκηρύττω	verkopen
¹⁴ ὑπορρέω	langzaam wegstromen

Hermes

Twintig mnai.

Slaveninkoper

Dat is veel, wat je zegt.

Hermes

Nee, mijn beste, want zelf schijnt hij enig geld te hebben, zodat er eerder wel sprake van zal zijn dat jij hem niet koopt. Bovendien zul jij zeker onmiddellijk van hem weten hoe lange tijd de mug leeft en tot hoe grote diepte de zee verlicht wordt door de zon en hoedanig iets de ziel van de oesters is.

Slaveninkoper

Herakles, wat voor muggenzifterij.

Hermes

Maar wat als jij nog veel spitsvondigere zaken dan die hoort, over vrucht en schepping en de boetseerkunst van jongen in de baarmoeder en dat de mens wel een lachziek wezen is, maar een ezel niet en ook niet een wezen dat construeert en vaart?

Slaveninkoper

Jij hebt het over zeer waardige en voordelige lessen en dus koop ik hem voor twintig mnai.

Hermes

[27] Okay.

Pyrro**Zeus**

Wie hebben wij nog?

Hermes

Die Scepticus is er nog. Jij, Pyrrias, kom dichterbij. Jij moet snel verkocht worden. Reeds stromen de meesten langzaam weg en de verkoop zal in weinig tellen passé zijn. Maar toch, wie zal ook hem kopen?

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Ἐγωγε. ἀλλὰ πρῶτον εἰπέ μοι, σὺ τί ἐπίστασαι;

ΠΥΡΡΩΝ¹

Οὐδέν.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Πῶς τοῦτο ἔφησθα;

ΠΥΡΡΩΝ

Ὅτι οὐδέν ὄλως εἶναι μοι δοκεῖ.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Οὐδὲ ἡμεῖς ἄρα ἐσμέν τινες;

ΠΥΡΡΩΝ

Οὐδὲ τοῦτο οἶδα.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Οὐδὲ ὅτι σύ τις ὦν τυγχάνεις;

ΠΥΡΡΩΝ

Πολὺ μᾶλλον ἔτι τοῦτο ἀγνοῶ.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Ἦ τῆς ἀπορίας. τί δέ σοι τὰ σταθμία² ταυτὶ βούλεται;

ΠΥΡΡΩΝ

Ζυγοστατῶ³ ἐν αὐτοῖς τοὺς λόγους καὶ πρὸς τὸ ἴσον ἀπευθύνω⁴, καὶ ἐπειδὴν ἀκριβῶς ὁμοίους τε καὶ ἰσοβαρεῖς ἴδω, τότε δὴ τότε ἀγνοῶ τὸν ἀληθέστερον.

¹ Pyrrho (Ca. 360 - 270 v.Chr.) was een Grieks filosoof uit Elis en de grondlegger van het pyrronistisch scepticisme. Er is weinig over het leven van Pyrrho bekend en de weinige bronnen zijn niet in overeenstemming. Pyrrho was vermoedelijk een zoon van Pleistarchos, hoewel Pausanias schrijft dat hij de zoon was van Pisokrates.

Diogenes Laërtius schrijft, verwijzend naar Apollodorus, dat Pyrrho in armoedige omstandigheden opgroeide en oorspronkelijk een schilder was. Hij schijnt echter een erg matig kunstenaar geweest te zijn. Later zou hij geboeid worden door de filosofie en in de leer gaan bij Stilpo en vermoedelijk ook bij Bryson, een leerling van Socrates, beide Megarische dialectici. Ook zou hij beïnvloed zijn door de leer van Demokritos. Nadien zou hij een volgeling worden van Anaxarchos, met wie hij samen Alexander de Grote vergezelde op diens reizen in het oosten. Daar zou Pyrrho in de leer zijn gegaan bij de gymnosofisten in India en bij de Magi in Perzië. Van deze oosterse wijzen zou hij de solitaire levensstijl hebben overgenomen en bij zijn terugkeer in Griekenland koos hij dan ook voor een eenvoudig bestaan. Desondanks werd hij erg gerespecteerd door de inwoners van Elis, alsook door de Atheners, die hem uiteindelijk het burgerschap toekenden.

² σταθμίον τό weegschaal

³ ζυγοστατέω afwegen

⁴ ἀπευθύνω recht maken, richten, leiden

Slaveninkoper

Ik. Maar zeg mij eerst, wat weet jij?

Pyrroon

Niets

Slaveninkoper

Waarom zei je dat?

Pyrroon

Omdat het mij toeschijnt dat er helemaal niets is.

Slaveninkoper

Maar zijn wij dan niet iets?

Pyrroon

Ook dat weet ik niet.

Slaveninkoper

Ook niet dat jij iemand bent?

Pyrroon

Dat weet ik nog veel meer niet.

Slaveninkoper

Wat een radeloosheid. Maar waarom heb je die weegschaal?

Pyrroon

Daarin weeg ik de woorden af en ik breng ze in evenwicht. Wanneer ik weet dat ze precies gelijk zijn en hetzelfde gewicht hebben, ook dan weet ik niet welk meer de waarheid heeft.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Τῶν ἄλλων δὲ τί ἂν πράττοις ἐμμελῶς¹;

ΠΥΡΡΩΝ

Τὰ πάντα πλὴν δραπέτην² μεταδιώκειν.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Τί δὲ τοῦτο σοι ἀδύνατον;

ΠΥΡΡΩΝ

Ὅτι, ὦγαθέ, οὐ καταλαμβάνω.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Εἰκότως· βραδύς³ γὰρ καὶ νωθὴς⁴ τις εἶναι δοκεῖς. ἀλλὰ τί σοι τὸ τέλος τῆς ἐπιστάσεως;

ΠΥΡΡΩΝ

Ἡ ἀμαθία⁵ καὶ τὸ μήτε ἀκούειν μήτε ὁρᾶν.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Οὐκοῦν καὶ τὸ τυφλὸς ἄμα καὶ κωφὸς εἶναι λέγεις;

ΠΥΡΡΩΝ

Καὶ ἄκριτός⁶ γε προσέτι καὶ ἀναίσθητος καὶ ὄλως τοῦ σκώληκος⁷ οὐδὲν διαφέρων⁸.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Ἵννητέος εἶ διὰ ταῦτα. πόσου τοῦτον ἄξιον χρῆ φάναι;

ΕΡΜΗΣ

Μνάς Ἀττικῆς·

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Λάμβανε. τί φῆς, ὦ οὔτος; ἐώνημαι σε;

ΠΥΡΡΩΝ

Ἄδηλον⁹.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Μηδαμῶς· ἐώνημαι γὰρ καὶ τάργυριον κατέβαλον.

¹ ἐμμελῶς

passend, harmonisch, geschikt

² δραπέτης ὁ

weggelopen slaaf

³ βραδύς

traag

⁴ νωθὴς

langzaam

⁵ ἀμαθία ἢ

onwetendheid, hardleersheid, onbeschaafdheid

⁶ ἄκριτός

niet afgezonderd

⁷ σκώληξ ὁ

regenworm

⁸ διαφέρω + *gen.*

verschillen van

⁹ ἄδηλος

onduidelijk, onzeker

Slaveninkoper

Wat zul je wel van wat er verder is op geschikte wijze doen?

Pyrroon

Alles behalve een weggelopen slaaf nazitten.

Slaveninkoper

Waarom is dat voor jou onmogelijk.

Pyrroon

Omdat ik die, mijn beste, niet te pakken krijg.

Slaveninkoper

Natuurlijk. Want volgens mij ben je een traag en langzaam persoon. Maar wat is voor jou het doel van de kennis?

Pyrroon

De onwetendheid en het niet luisteren en zien.

Slaveninkoper

Dus zeg je ook tegelijk het blind en stom zijn?

Pyrroon

Ja en bovendien het niet afgezonderd zijn en onopgemerkt en wanneer je totaal niet verschilt van de regenworm.

Slaveninkoper

Daarom moet jij gekocht worden. Hoeveel moet ik zeggen dat hij waard is?

Hermes

Een Attische mna.

Slaveninkoper

Pak aan. Hé jij, wat zeg jij? Heb ik jou gekocht?

Pyrroon

Dat is onduidelijk.

Slaveninkoper

Zwijg. Want ik heb je gekocht en het geld neergeteld.

ΠΥΡΡΩΝ

Ἐπέχω¹ περὶ τούτου καὶ διασκέπτομαι².

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Καὶ μὴν ἀκολουθεῖ³ μοι, καθάπερ χρὴ ἐμὸν οἰκέτην.

ΠΥΡΡΩΝ

Τίς οἶδεν εἰ ἀληθῆ ταῦτα φήσ;

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Ὁ κῆρυξ καὶ ἡ μῆνᾶ καὶ οἱ παρόντες.

ΠΥΡΡΩΝ

Πάρεισι γὰρ ἡμῖν τινες;

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Ἄλλ' ἔγωγέ σε ἤδη ἐμβαλὼν ἐς τὸν μυλῶνα πείσω εἶναι δεσπότης κατὰ τὸν χεῖρω λόγον.

ΠΥΡΡΩΝ

Ἔπεχε περὶ τούτου.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

Μὰ Δί', ἀλλ' ἤδη γε ἀπεφηνάμην⁴.

ΕΡΜΗΣ

Σὺ μὲν παῦσαι ἀντιτείνων καὶ ἀκολουθεῖ τῷ πριαμένῳ, ὑμᾶς δὲ εἰς αὔριον παρακαλοῦμεν· ἀποκηρύξειν γὰρ τοὺς ιδιώτας καὶ βαναύσους καὶ ἀγοραίους βίους μέλλομεν.

¹ ἐπέχω

zijn mening opschorten

² διασκέπτομαι

onderzoeken

³ ἀκολουθέω

volgen

⁴ ἀποφαίνομαι

zijn mening zeggen

Pyrroon

Dat weet ik nog niet zo zeker; ik onderzoek het.

Slaveninkoper

Wel, volg mij, zoals mijn slaaf moet.

Pyrroon

Wie weet of het waar is wat jij zeg?

Slaveninkoper

De veilingmeester en de mna en de aanwezigen.

Pyrroon

Zijn er dan mensen bij ons?

Slaveninkoper

Ja, maar als ik jou nu in een molen gooi, dan zal ik je met het slechtste argument ervan overtuigen dat ik je meester ben.

Pyrroon

Zeg nog maar niet wat je daarvan denkt.

Slaveninkoper

Bij Zeus, maar ik heb mijn mening al gezegd.

Hermes

Jij moet ophouden met je te verzetten en volg je koper en jullie laten we morgen opdraven. Wij zullen dan namelijk de gewone en platvloerse levens en die van marktkooplui te koop aanbieden.

Pythagoras

Leven

Pythagoras is 570 voor Christus op Samos, dichtbij Milete, geboren. Hij heeft zijn wiskundige opleiding vooral in Egypte genoten. In het oosten schoolde hij zich in sterrenkunde en mystiek. Op zijn veertigste verhuisde hij naar Croton in Italië. Daar stichtte hij een school met enkele vreemde regels; o.a. mocht men geen tuinbonen eten. De school had een mystiek karakter. De ingewijden leefden in een gemeenschap. Hij gaf elke nacht les achter een doek. Zijn leerlingen mochten hem pas na 5 jaar zien. Er waren twee soorten leerlingen: de mathematici, diegenen die kennis hadden vergaard en de akousmatici, zij die slechts luisterden. Zijn leerlingen waren verplicht zijn leer geheim te houden. Zij zagen hem als bovennatuurlijk en noemden hem nooit bij naam. Zij duidden hem aan met autos eipen, ipse dixit, hij zelf heeft het gezegd. Pythagoras zou als eerste de term filosofos gebruikt hebben. Hij heeft geen boek achtergelaten.

Metempsychose

Je ziel was onsterfelijk. Het legde een cirkelvormig traject af. Door goed gedrag in je leven kon je in het volgende leven promoveren. Deze reïncarnatieleer komt uit het oosten. Op dit punt werd hij door tijdgenoten en lateren bespot.

Het getal

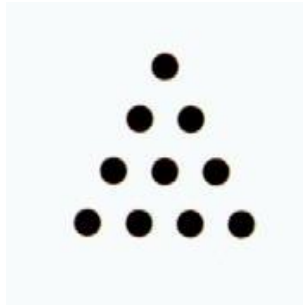
Pythagoras zag als oerelement, archè, het onstoffelijke getal. In het begin was er de chaos. Daaruit ontstond de monade, het getal één. De monade creëerde de andere getallen, punten en lijnen. Door het getal ontstond de wereld onder invloed van de Harmonie. De Harmonie schept de juiste afstand tussen de dingen. Zo ontstond de kosmos, een geordend geheel. Als eerste gebruikt Pythagoras deze term. De Harmonie is een hogere logica, een wiskundige wet, die de natuurverschijnselen reguleert. Deze harmonie heeft als taak de natuur te besturen.

Op de gedachte van deze harmonie is Pythagoras gekomen, doordat hij ontdekte, dat toon en lengte van een snaar met elkaar verband houden. Als een snaar gehalveerd wordt, wordt de toon een octaaf hoger (1:2). Als je 1/4 van de snaar afhaalt, krijg je een kwart (de derde toon na de grondtoon) en haal je 1/3 van een snaar af krijg je een kwint (de vierde toon na de grondtoon). Ergo de hoogte van een toon (kwaliteit) is evenredig aan de lengte van de snaren (kwantiteit). Je kunt dus de tonen en snaren en hun onderlinge verhoudingen in getallen uitdrukken. Op grond daarvan ging Pythagoras ervan uit, dat je ook de structuur van de wereld in (natuurlijke) getallen kunt uitdrukken.

De studie van getallen en verhoudingen is erg abstract. Om die begrijpelijk te maken gebruikte men meetkundige figuren.

1. Driehoekige getallen: de tetraktys is een goddelijke driehoek die bestaat uit de getallen 1, 2, 3, 4. De som is 10 en dit is een goddelijk getal. De tetraktys geeft ook de verhouding van de tonen en lengten der snaren: 1 : 2 en 2 : 3 en 3 : 4.

de tetraktys

2. Vierkante getallen. De kern hiervan is 1, omdat hieromheen een winkelhaak, gnomon wordt geplaatst. De getallen blijven oneven in verhouding en de vormen blijven hetzelfde: vierkant.

1	1	1
3	2	2
5	4	3

3. Langwerpige getallen. De kern hiervan is het getal 2. Vormen hiermee gemaakt zijn nooit gelijkvormig wegens de andere verhoudingen. Het getal 6 is heilig, omdat de som van de getallen, waardoor het gedeeld kan worden, zes is.

1	2	4	6
1	2	3	5
1	2	3	4

Volgens Pythagoras is het getal de basis van onze kennis van de mens, de goden en de wereld. Het geeft aan alles structuur. Bij hem vallen begrippen samen met getallen. Zo is rechtvaardigheid 4, omdat het uit 2 en 2 bestaat (2 gelijke delen). Voor het hoofd staat het getal 1, het hart 2, ziel 6, gezondheid 7 en liefde/vriendschap 8.

4. Het magische vierkant. De som van alle diagonalen, rijen en clusters bedraagt 34.

13	3	2	16
8	10	11	5
12	6	7	9
1	15	14	4

Pythagoras verdeelt de getallen in even en oneven. Even is het tegengestelde van even: onbepaald - bepaald, veelheid - eenheid en links - rechts.

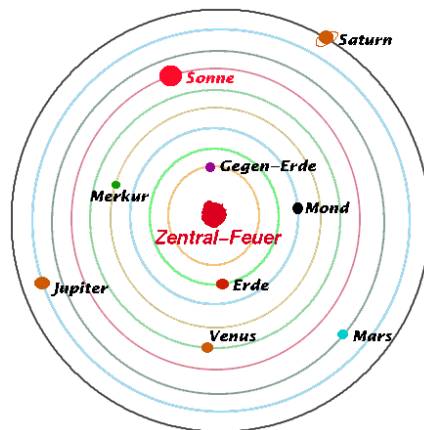
Kosmologie

Pythagoras ziet de kosmos als een begrensd geheel. Orde en harmonie hebben de afzonderlijke delen tot een perfect geheel samengevoegd. Binnen deze kosmos zijn

regelmatige bewegingen. Voor een Griek was de cirkel een perfecte vorm en zodoende zag men die ook als basis van de bewegingen in de ruimte.

Deze cirkels draaiden om een centraal onzichtbaar vuurlichaam. Omdat het getal 10 heilig was, creëerde hij een 10e lichaam, het tegenaardse, dat aan de andere kant van het centrum lag en onzichtbaar was. De Pythagoraiers gingen als eersten er vanuit dat de hemellichamen rond waren.

Elke cirkel brengt door de hoge snelheid een trilling voort, hoe verder van het centrum, des te hoger. De verhouding tussen de afstanden en de tonen was dezelfde als die tussen de snaarlengthen en toonhoogten. Wij horen deze klanken niet, omdat we ze altijd al gehoord hebben vanaf onze geboorte. We weten dus niet hoe het klinkt, als de geluiden niet geproduceerd worden.

Pythagoras' Waterloo (ondergang)

Teleurstellend voor Pythagoras moet zijn geweest, dat de diagonaal door een vierkant geen rond/rationeel, maar irrationeel getal is. Deze irrationele getallen correspondeerden niet met zijn Harmonieleer. Achteraf moet je concluderen, dat het wrang voor Pythagoras zou moeten zijn, dat hij met name door deze laatste ontdekking in onze tijd bij het grote publiek beroemd is geworden.

